

GUSTAVSBERGAREN

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

*God
Hölg*

JULIEN 1950

Kooperativas teblandningar
är sammanställda av tesorter som
utvalts från de bästa skördarna i
Indiens och Ceylons förnämsta tedistrikt.
Dessa teer är smakrika och därför dryga.
Prova de utmärkta teblandningarna
med kvalitetsbeteckningen CO-OP-te,
som finns att köpa i kooperativa
butiker över hela landet.

*När goda vänner kommer och över-
raskar, bjud på tesupé. En kopp väl-
lagat te, några goda smörgåsar, ke^x
och marmelad är allt som behövs.
Det är alltid något av fest över en
liten tesupé, även om den är enkel.*

Utgivningsort och adress: Gustavsberg

Redaktionskommitté:

Gunnar Andersson (ansvarig utgivare), Gösta Dahlberg (redaktör)
Harald Lindholm, Georg Lundgren, Axel Öhlund

Fotos: Hilding Ohlson - Postgiro: 27 51 37

Prenumerationspris: Helår 2: 50. Till utlandet 4: —.

Annonspris: 20 öre per mm

E. Olofssons Boktryckeri AB, Stockholm, 1950

»Ära vare Gud i höjden

och frid på jorden till människorna ett gott behag«

Jag satt en kväll hemma och funderade. Det var alldeles tyst omkring mig. Alla hade gått till vila. Det var så tyst att varje ljud utifrån fick en alldeles särskild tyngd. Det var emellertid någon som talade i tystnaden. Han talade så stilla och hans ord antydde något om att allt måste förändras. Hela livet. Vem kunde det vara, som talade?

Du har säkert också hunnit med sådana stunder, då du fått tid att reflektera över hemligheten med livet. Varför lever jag? Varför arbetar jag? Tiden är ju ändå så kort. Livet rullar ju så hastigt undan. Svaret är enkelt men icke desto mindre innehållsrikt. Du och jag leva för den generation som börjat, för *våra barn*. Det är sannerligen inte något litet ansvar du och jag tagit på oss. — "Ära vare Gud i höjden och frid på jorden till människorna ett gott behag." De orden kan du höra vid varje gudstjänst i Gustavsbergs kyrka. Och det är ingen tillfällighet att de ljuda. Ty Han har givit friden och han *vill* friden, det är bara *vi* som inte taga vara på tillfällena att stifta frid.

I den djupaste fattigdom kom Han till världen. Vad hade den lil-

le och hans föräldrar att komma med? Ja, du vet det nog. De hade ingenting av det som människor skatta så högt. Men de ägde friden, men den kan man väl ändå inte leva av. Många, många ha levat av den i tvåtusen år. Och än i dag finnas många som leva av den.

Skulle inte vi vilja vara kristna människor för vilka rättfärdigheten, friden och glädjen äro ledstjärnor, som vägleda oss fram till barnet självt. Vi fira ju inte jul för att det skall så vara. Vi fira ju högtiden såsom en sammanhängande gudstjänst, fylld av glädje men också samtidigt av det djupaste allvar. Vi förstå att man inte kan taga emot ett gudomligt barn med uppsluppen glädje.

Den som under senare år rest genom södra Europa, han förstår, att vårt land är ett land, där det borde finnas mera av tacksamhet. Han tackar Gud att han har möjlighet att giva sin familj det nödvändigaste. Han tackar också för att ordning ännu råder i landet och för att man så gott man kan gör allt för allas trevnad.

Vad kan samla den söndrade världen, vad kan häva splittringen mellan folken, vad kan skapa frid

i världen och i vår egen hjärtevärld? Vi ha försökt allt och misslyckats. Men ha vi försökt allt? Nej! Hade vi det, så skulle allt ha sett annorlunda ut omkring oss. Ty det är i den enskildes hjärta förändringen skall börja, för att bli spridd.

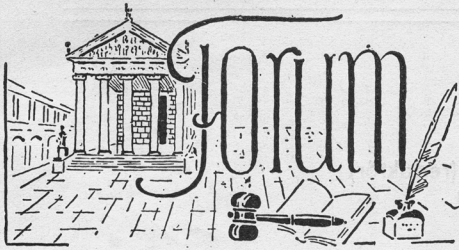
Men vi kanske inte skulle fråga *vad* som kan samla den söndrade världen, utan *vem*.

Vi veta svaret: Han som är Fridsfursten. Alla vilja säkert tillhöra Honom. Du vill bliva barn igen. Du känner att det är det enda, som håller. Du vill taga emot, taga emot det bästa, kärlekens seger i ditt hjärta. Visst kan det vara svårt att alltid vara glad, visst är det svårt att alltid visa ett glatt anlete. Här ha vi att göra med temperament och andra omständigheter. Men med Guds hjälp är det lätt att få in friden i hjärtat. Låt oss alla försöka. Vi bliva omkring julen så särskilt vänliga. Kan det vara detta, att vi få något med av den kärlek, som Jesus själv ägde. Jag tror det. Och jag gläds över det både för Gustavsbergs församlings del och för egen del. Jag önskar församlingen en Gud Jul.

Olle Hallin.

INNEHÅLL

"Ära vare Gud i höjden", 1 — Forum: En djupare gemenskap, 2 — Simon Nordström och det engelska porslinet, 3 — Gamla skolkamrater, 6 — Den stränga skolan, intervju, 7 — Paris-Croquis, 8 — Söndagsepisod, 10 — Saltstänk från Farstaviken, 11 — Soliga spalten, 11 — Julpristävling, 12 — Swede Nelson, 13 — Tvillingbjörnarnas födelsedag, saga, 16 — Min hobby, 19 — Från Pastorsämbetet, 21 — En enhetlig världskultur, 22 — Konsumspalten, 23 — Barnens Julpristävling, 23 — Företagsnämnden, 25 — I förbifarten, 25 — "År 2009", 26 — Glimtar från Gustavsbergs fabriker, 27 — En kvinna begär ordet, 29 — Brev från Villapannan, 29 — Gustavsbergssnytt, 30 — Julkorsord, 32 — Dikter, brev m. m. Omslagsbild: Lillans julbak.

En djupare gemenskap

Det är november och lövträden stå redan kala på bladverk, utom eken, vårt svenska vårdträd, som har sina vissnade blad kvar. Men de falla ett efter ett. Det ser ogästvänligt ut i naturen, snöregnet bildar sörja och jorden är svart och våt som i förruttnelse. Men när snötäcket vilar över jorden blir det med ens högtidligare. Man minns hur man som barn längtade efter den första snön. Det blir tystare och lugnare och mera rogivande. Vi äro i behov av lugn, ro och avspänning. Konsten att leva är svår... Men det är ändå mening med livet fast det synes trist ibland.

Att kunna känna lugn och avkoppling är inte detsamma som slöhet och apati. Man måste ha sin egen inre person hel och ändå med liv och lust delta i samhällsarbetet, produktionen, konkurrensen. Vi måste ställa anspråk på oss själva. Fostra individer och karaktärer. Politiskt, religiöst och kulturellt går vi i fällor. Åsikterna bli förytligade och förtunnade. — Om man nu tilläventyrs har någon "åsikt", ty detta är ju inte heller så modernt. Undra på det förresten, med de omkastningar som ganska hastigt sker i världen. Men om vi måste lära oss att leva som självständiga individer, så måste vi också lära oss att leva i gemenskap.

Vi gå ensamma och funderar i höstmörkret. Sedan generationer har vårt släkte vandrat här uppe i nordnorden i de stora skogarnas och avståndens land. Våra förfäder blevo säkerligen ofta enstöringar. Men familjen spelade då större roll än i vår tid. Familjens kris kan vi inte utreda, men vi kan slå fast, att familjen har sin oerhört stora betydelse även för vår tids människor, för individen och för gemenskapen och att äktenskapet inte bara grundas på kärlek utan i åtminstone lika stor utsträckning

*Goder morgon, mitt herrskap, här kommer Lussibrud,
hon nalkas till eder med ära.*

*Vi få önska eder alla en fröjdefull jul
från alla olyckor bevara eder Gud.*

*Se Lucia sig påminner att få roa er en stund
om hon er vid hälsan finner i denna morgonstund.*

*Kaffetåren står och kallnar, stånden upp nu och drick
förlåt om vi något skämtar, det hör Lucia till.*

*Haven tack nu, mitt herrskap, för en uppmärksam stund
som I haven skänkt Lucia i denna morgonstund.*

på ekonomi. Och skilsmässorna beror inte bara på de alltför mycket tilltagande alkoholvanorna. Det finns en hel del orsaker i det moderna samhället som spelar in.

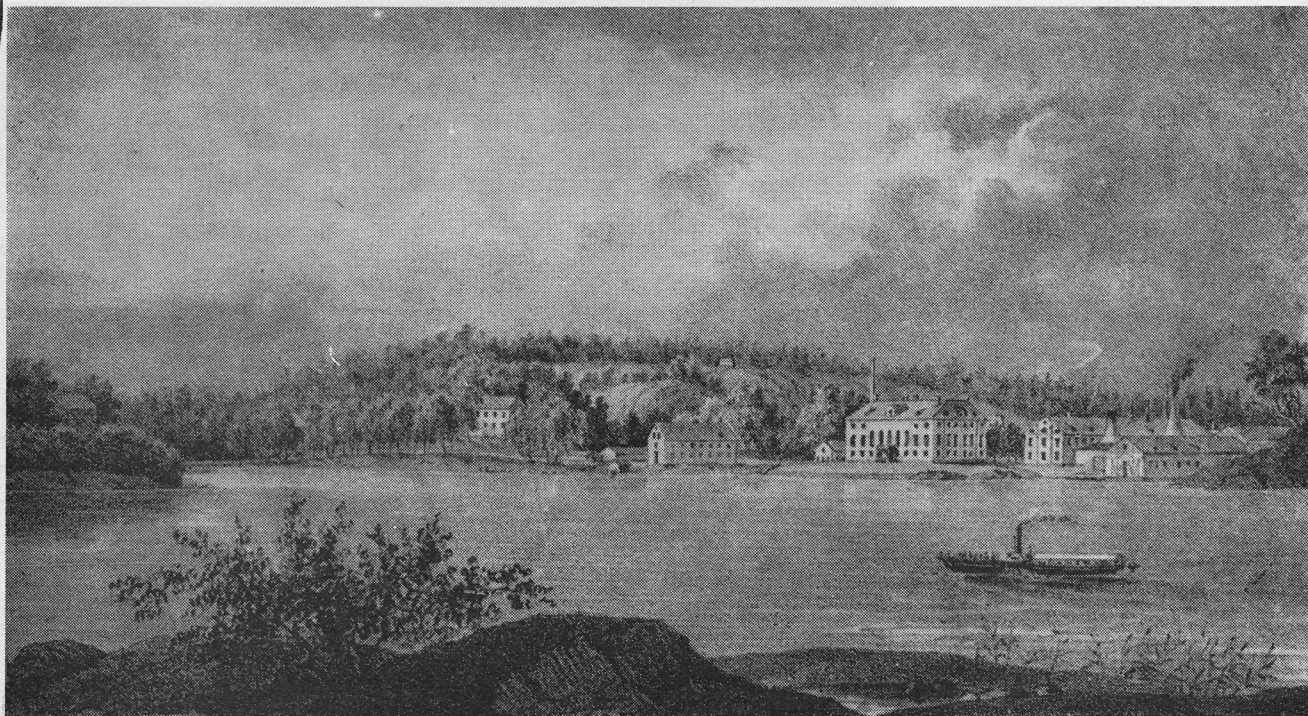
Vi söka gemenskap, vi äro sällskapsvarelser. Vi måste ha någon eller några att samtala med, att umgås med. Men samtalet kanske gärna bli förytligat. Det blir mest klichéer och löst prat. Man bekymrar sig för den ene eller den andre. Man knäpper på en knapp alldeles som när man knäpper på radion. Eller också går man på ett möte och söker sak med varandra. Man försöker att komma åt någon, som man inte tycker om. Föreningarna har blivit självändamål och fyller inga verklighetsuppgifter numera. "Annat var det i vår ungdom", brukar de äldre säga. Och man tillägger: "De där som springer på möten och sammanträden var och varannan kväll, de kan väl inte leva något rikt familjeliv." Ja, det ligger faktiskt mycket i dessa anmärkningar, men familjelivet kan ju inte bli så mycket lyckligare om "gubben" bara ligger hemma på soffan.

Föreningarna har naturligtvis inte den stora betydelsen nu som tidigare. Men hur ska vi få en renässans på detta område? Till en tid kan man göra det genom sensationer. Stora affischer och braskande rubriker. Men då för man ofta till torgs de andliga surrogaten. Diskussionsmöten i stor stil — och antingen har den, eller ock-

så den rätt. Något annat gives inte. Numera diskuterar man ju inte för mycket, så det är inte detta som avses. Frågan är bara: Ska det ske massvis eller i smågrupper? Vi vill svara att det behöver inte vara antingen — eller. Vi önska bådadera. Förutsättningen är att vi först skapa individer och karaktärer, som vill förkovra och orientera sig. Hemmet och skolan har väldiga uppgifter härvidlag. Man måste ha mål och ideal att sträva efter. Man måste söka nya vägar för en ny tids människor. Det salvesfulla måste ersättas av det verklighetsbetonade. Egoisten måste underordna sig det gemensamma. Vi behöva en ny fostran till gemenskap, där kunskapen, äktheten, sakligheten för debatten vidare och ger resultat. Detta gäller både livsaskådningsfrågor och samhällsfrågor. Vi ska pröva våra uppfattningar och fördjupa dem. Vi behöva en ny aktivitet för att fostra självständiga och företagsamma individer, vi behöva en större gemenskap för att förverkliga våra ideal.

Vi närma oss Jul nådens år 1950. Året går hastigt sitt slut till mötes och vi tycka det var helt kort tid, sedan vi hälsade Nyåret 1950, det nya halvseklet. Mycket har hänt under året och vi stå frågande inför vad framtiden bär i sitt sköte. Låt oss möta tiden med djärvhet och beslutsamhet, en ny individualism och en djupare gemenskap.

Gunnar Andersson.

Gustavsberg på Simon Nordströms tid (1842). I texten omtalas att ångbåten brukade komma fullproppad av folk och den lilla hjulångaren på bilden var tydligen välbesatt.

Simon Nordström

OCH DET ENGELSKA PORSLINET

I en artikel om fabriken's första verkmästare Fredrik Rohde (nr 6 1949) omtalades att Gustavsberg sommaren 1838 såldes på auktion till den gamla styrelsen. Det nya bolaget antog namnet Gustafsbergs Fabriksintressenter och till ordförande i styrelsen valdes grosshandlaren Simon Nordström, som i egenskap av chef för stockholmsfirman Godenius & Comp. — en av fabriken's största delägare — länge varit medlem av direktionen. Han hade därvid kommit till insikt om nödvändigheten att överge den tyska tillverkningen och i stället införa engelska fabrikationsmetoder. Då planen krävde ett snabbt genomförande, uppdrog Nordström åt en affärsvän som reste till England att där söka förbindelse med ledande porslinsfabriker och med deras hjälp rekvirera behövt råmaterial och engagera lämplig personal. Redan på hösten 1838 anlände de nyanställda: verkmästare Gregory Holden, arbetarna Joseph Beyley, William Watson, Ralph Plant, Silvester Calclough, Richard Hatherton, Joseph Murray,

George Heath, Hugh Sawyer, Thomas Shaw, William Hill och arbeterskorna Eliza Shaw och Mary Barley. Alla dessa beviljades tillstånd att tills vidare få vistas i riket.

Till bruksdisponent utsågs löjtnanten Per Olov Ahlström, men vad som meriterade honom för den ansvarsfulla platsen framgår inte. Ahlström var egentligen jordbrukare och hade under en följd av år arrenderat egendomen Älvsjö i Brännkyrka socken. Om han möjligen tidigare varit industriellt verksam är okänt. Av hans efterlämnade brev och anteckningar får man ett intryck av att han var en gladlynt och rätt bekymmerslös herre, som ej ingav någon större respekt. Då han därtill inte fullt behärskade engelska språket måste han i umgänget med engelsmännen ofta anlita tolk.

Medan ombyggnader och nyinstallationer gjordes under verkmästare Holdens ledning låg fabrikationen praktiskt taget nere, och först våren 1839 sedan leror och annat material anlant från England, kom den åter i

gång. Ugnarna fylldes nu av porslinsartiklar, märkta med ett under fabriken's namn insatt ankare — en signering som den i Sverige uppskattade engelska fabriken Davenport bl. a. använde. Den nya stämpeln tillkännagav med andra ord att Gustavsberg börjat framställa ett med de bästa brittiska fabriken jämnställt porslin. Massa, glasyr, former och dekor bekräftade detta och fabriken överhopades med beställningar.

Moderniseringen av Gustavsberg lockade stockholmarna att ta fabriken i närmare beskådande och många utfärder ordnades dit. Efter att i juni 1839 ha deltagit i en sådan skrev August Blanche i tidningen Freja ett berömmande reportage, som ännu mer stimulerade nyfikenheten. Disponent Ahlström har samtidigt antecknat att "ångbåten kom i middags alldeles fullproppad av folk. Jag måste ut i fabriken ty de surra ikring överallt som en bisvärm". De engelska drejarnas fingerfärdighet tilldrog sig framför allt uppmärksamheten, även om fackkunnigt folk mest beundrade

Disponenten löjtnant Per Olov Ahlström (f. 1790, d. 1864) som genom eget förvållande kom till korta med superiet vid Gustavsberg.

de maskinella förbättringarna. För tillfälliga besökare tedde fabriken sig alltså i mycket fördelaktig dager, under det att de mera initierade visste, att medaljen hade en fränsida.

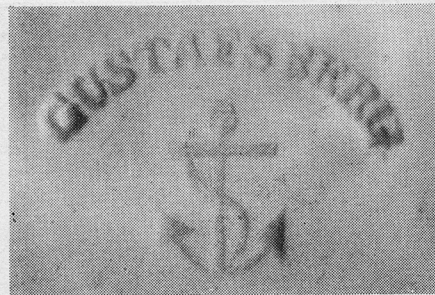
Styrelseprotokollen vittna nämligen med önskvärd tydlighet om att Simon Nordström och hans meddelägare hade flera svårigheter att övervinna. Drivkraften räckte ej och då omläggningen gick till stora pengar var den ekonomiska ställningen bekymmersam. Oroande och hindersamt var också att engelsmännen ofta försummade arbetet. Disponentens dagbok för sommaren 1839 belyser det senare förhållandet. Den 18 juni skriver Ahlström: "Watson har ej arbetat varken i går eller i dag, ej heller brännaren Plant. Min beskedliga Murray ligger sjuk, förmodligen efter fylteri vartill Holdens födelsekalas i lördags kanhända gav första anledningen". Två dar senare är antecknat: "Halvfull kom Plant på morgonen och brände glasyrugnen färdig, sedan såg jag honom ej mer i dag. Watson arbetar icke alls". Följande dag skulle ännu en glasyrugn brännas. Då Plant emellertid uteblev skickade disponenten bud efter honom, men fick beskedet att han gått med Watson till Betsede krog. "Hur skall man bära sig åt med sådant folk som självmant ej vet fullgöra sina skyldigheter och ej tål att man påminner dem därom", utbrister disponenten i sin hjälplöshet.

Och situationen förbättrades inte. Dagen före midsommaraftonen var "lika som i går. Plant går sin väg och tar Watson med sig. Holden ligger sjuk. Fabriken står nästan stilla ty

en stor del av arbetsfolket har begärt och fått permission att gå till staden för att köpa sig kläder till helgen". Midsommaren förflöt dock tämligen lugn, "vartill den inskränkta brännvinsförsäljningen till största delen torde bidra. Att folket därför ej lagt av att suppa kunde jag rätt väl både se och höra fram på natten och följande dagen, då de återkommo från grannskapets krogar". Krögarna runt bruket var måna om kunderna, "från Ekedal skickas båt för att hämta dem och föra dem hem igen — det senaste är rätt behövt".

Att fabrikationen led av dessa förhållanden är självklart, och naturligtvis fick chefen skulden för att beställningar ej effektuerades i tid. Han tog klandret med tålmod, skriver han, men "likväl är jag oskyldig ty inte kan jag själv göra porslin och att få de här engelsmännen framåt då de inte vilja det är alldeles omöjligt". Nordström kom snart underfund med disponentens släpphänthet och oförmåga att göra sig åtlydd, men av någon anledning fann han det ej rådligt att avskeda honom.

I stället försökte han på annat sätt bekämpa superiet, dock utan att uppnå önskat resultat. Vid Nordströms undersökning av hur arbetarna kom över så mycket spritvaror erkände

Fabrikens 1839 införda ankarstämpel, använd allttjämt i något moderniserad form.

emellertid disponenten att han tilllät jungfru Olsson på brukets värds- hus att "i begränsade kvantiteter" få sälja brännvin och dricka för att rörelsen skulle kunna bära sig. "Om vi vilja ändamålet så måste vi även vilja medlen", anförde han till sitt försvar. Styrelsen fann denna missriktade välvilja upprörande, och när det därtill blev känt att Ahlström själv drev ölförsäljning och betalade lönerna fjorton dar i förskott, hade man ingen misskund med honom och hans kontrakt uppsades.

På grund av svårigheten att finna en efterträdare med erfarenhet och auktoritet beslöt Nordström att själv överta fabriken skötsel. Han var vid denna tidpunkt fyrtiotvå år och hade bakom sig en mer än tjugoårig affärsverksamhet, delvis i ledande ställ-

Fruktskål med det nya mönstret Ecclesical i blått tryck — en dekor som under namn av Gamla servismönstret förekom i olika kombinationer t. o. m. 1880-talet. Pjäsen har tillhört Simon Nordström.

Pastejform med lock, tillverkad på 1840-talet av engelskt flintporcelain och dekorerad med mönstret S. Angelo.

ning. Som det endast var med tanke på bolagets bästa han övertog platsen avsåg han sig all kontant ersättning. Efter hans tillträde våren 1841 märktes det att en kraftig hand fattat rodret. Hans första åtgärder gick ut på att få bukt med superiet. Krögaren vid Östra Ekedal tvingades förbinda sig skriftligt att inte betjäna folk från Gustavsberg och brukets värdshusvärd förbjöds vid 100 rdr. bs vite att sälja brännvin, rom, konjak, arrak och därav beredda drycker; vid upprepad försyndelse skulle kontraktet annulleras. Två av de mest alkoholiserade engelsmännen hade Nordström i förväg skickat hem, och allt eftersom avtalen utlöp för honom på samma sätt med de övriga. Verkmästare Holden stannade emellertid. Han blev t. o. m. delägare, vilket tyder på att man var mån om att få behålla honom. Men belåtenheten varade ej länge. Efter ett besök i England tycks Holdens intresse för Gustavsberg ha minskat — det anmärktes sedan ofta på hans fabrikat — och 1844 entledigades han.

Fastän Simon Nordströms förvaltning blev av kort varaktighet — han dog redan 1846 i en "bröstsjukdom" — betecknar den ett anmärkningsvärt uppsving i både tekniskt och administrativt avseende. En detaljerad redogörelse för detta lämnas i en kommande historik över Gustavsberg;

här skall endast sägas några ord om hans insats beträffande fabrikationen. Genom praktisk erfarenhet, studier och utländska resor hade han tillägnat sig stor fackkunskap och ingenting inom porslinsindustrin var honom främmande. Brännugnsböckerna börjar också på 1840-talet uppta en mycket rikare sortering än under tysktiden. De nya tryckta mönsterserierna Ecclesial — sedan Gamla ser-

vismönstret — St. Angelo, Sicilian, Asiatic, Palmträd, Fasan och andra av engelskt ursprung, som återfanns på både prydnads- och hushållsartiklar, behöll länge sin popularitet. Det sistnämnda mönstret — alltså Fasan — upplever som bekant i våra dar en verklig renässans. Nordström arbetade också på att göra gustavsbergsporslinet känt utom landets gränser. Provkollektioner avgick bl. a. med firman Godenius' långseglare till så fjärran belägna orter som Batavia och Sidney.

Det gamla tyska porslinet var det däremot svårt att vinna avsättning för. Ingen ville ta det i kommission varför det mesta såldes på auktioner i landsorten. Som en kuriositet kan nämnas att Nordström tog en del av godset till sin gård Penningby i Roslagen, där det bortauktionerades tillsammans med spannmålsskörderna. Men varken roslagsbönder eller andra intresserade sig för det ofta defekta porslinet, och ännu 1849 hade fabriken över hundra lårar därav i behåll. Att restflagret nämnda år såldes för en billig penning är symboliskt för utvecklingen. Genom omläggningen från tysk till engelsk tillverkning hade Gustavsberg funnit vägen till den framgång och expansion som utmärker 1800-talets senare hälft.

Carin Lindskog-Nordström.

Fasanmönstret på denna tallrik kallades i början "Asiatic Pheasant", samma namn som de engelska fabrikerna använde.

Gamla skolkamrater

Lördagen den 28 oktober samlades inte mindre än 44 forna klasskamrater från Gustavsbergs folkskola. Det var avgångsklassen 1913, som kunde åstadkomma detta uppbåd vid en animerad fest på Vårdshuset. När initiativtagarna, Uno Hultgren, Oscar Johansson, Signe Bäckström och Eva Gustavsson i våras resonerade om att söka ordna en skolkamratträff, vågade man inte hoppas på en sådan anslutning. Det blev en desto gladare välkomsthälsning från Oscar J., när alla kamraterna sutto bänkade på Vårdshuset vid 8-tiden på kvällen. God mat, härlig glace och kaffe med gräddtårta voro de materiella ingredienserna, musik av Roland Fröberg, trivsamma bordsvisor av Anna Andersson och solosång av Signe Bäckström utgjorde den andliga spisen, allt omsvärmad av livlig konversation om minnen från barnaårens skola. Pricken över i blev kanske brevet från Gust. Lindbohm, som då han ej kunnat komma från Kristianstad, skrivit en lång hälsning, som upplästes av Signe Bäckström under kamraternas livliga bifall. Ur detta brev har vi tillåtet oss att citera följande rader, då vi tror de äro av intresse för många årsklasser av den gamla skolan.

”... Mina tankar är hos Er i kväll och även jag lever i minnet tillbaka till barnaåren, dessa förunderliga år med en sällsam blandning av glädje och sorg, besvikelse och hopp, tårar och leenden. Förunderligt är det även att det är 43 år sedan vi skrevs in i småskolan. Mer än en gång har man velat gripa tidens vinge och hålla den tillbaka i dess hastiga flykt, men det är dock lönlöst; vi hålla på att bli gamla, hålla på att mogna och är inom kort färdiga att höstas in ...

Några av kamraternas namn ligger mig närmare än andra beroende på, dels att vi var grannar, dels att vi var lek-kamrater och givetvis glömmar man inte den eller de vilka man delade bänk med ... Ester Löfdahl var min trogna bänkkamrat i flera omgångar. Jag minns inte endast hennes rena förkläde och ytterst noggrant stramad hårfåtor, utan lärde mig uppskatta henne för det oändliga tålmod hon bevisade mig samt hennes moderliga överskylande av mina många fuffens med lösa blad och smygtittande ...

Av pojkkamraterna är det särskilt två som etsat sig fast i minnet, den ene för sin otroliga förmåga att utan att fälla en tår kunna uthärda hugg och slag, jag tänker på den välväxta pojken Ragnar Eriksson, och den andra, en till kroppen späd och gracilt byggd, blek liten gosse, men utrustad med ett synnerligen gott huvud, jag menar Frank Andersson. I det ena fallet beundrade man styrkan, i det andra ljustet ...”

Brevskrivaren berättar på ett strål-lande sätt vidare om sina kamrater. Om Manne Fingal, Evert Jansson, Edmund Gustafsson, August Jönsson m. fl. Verner Bergvall, Oscar Johansson och Einar Nyström hörde ju även till den ”trängre kretsen”, men de voro på något sätt lugnare och mera stillsamma av sig. ”Dem minns man som ’skötsamma pojkar’, till vilka man skulle se upp.” Om Sven i Ösby och hans metoder att få sällskap den långa vägen hem, berättar Lindbohm några dräpliga historier, som utlöste hjärtlig munterhet från hans spänt lyssnande gamla kamrater ... En andäktig och vemodig tystnad inträdde på Vårdshuset, när brevskrivaren erinrade om de dystra minnena av Hjal-mars drunkning en varm sommardag

och Kalle Petterssons liknande bortgång en vinterdag på isen vid Kråkhölen. ”Det blev en allvarlig och förtätad stämning i klassen. Det var som om evighe-ten hade ryckt ända in på en ... Frid över deras minne.”

”Även dröjer man i en stund som den-na inför minnet av ens lärare och lärar-innor ... fröken Anna Olssén, fröken Berta Jansson och magister Gustaf Lagerström. Den första hyste jag en hem-lig kärlek till ... Den andras rena och allvarliga anlete, hennes otroligt upp-drivna förmåga av reda och ordning, oklanderliga vandel och fåordighet ... Den tredje, en intellektuell alptopp bland en massa dvärgar, hade, enligt min mening, passat bättre vid ett universitet som föreläsare, än som nu hålla på och pillra i intresselösa ungar folkskolans schema, i synnerhet som han, som det tycktes mig, saknade förmåga till att knyta kontakter med barn. Betyget han gav mig har jag dock aldrig glömt: ”Din mor var som en ängel, din bror gick också an, men du! du! — du är inte heller så dum, men du! du! är så gäristickende lat!” Jag välsignar ändå hans minne, li-kasom jag med vördnad tänker på de andra som formade mina första skol-år ...”

Den gamla skolklassen gjorde också en insamling under kvällen till förmån för Julfemman. Som alltså får ett extra tillskott av 68 kronor.

Uppropet visade att följande elever hade infunnit sig till den celebra träffen på Vårdshuset:

Ebba Karlsson, Elvy Löfdahl (Hed-blom), Lilly Fredblad, Gulli Kropp (Svensson), Magda Löfdahl (Johans-son), Ester Westerlund (Löfdahl), Anna Jonsson, Teres Andersson, Birger Svensson, Manne Fingal, Agda Fingal (Svan), Edit Hedström (Johansson), Anna Karlsson (Andersson), Valter Ljungkvist, Anna Carlstedt (Wahl-gren), Evert Wahlgren, Edvin Karlsson, Oskar Johansson, Mildred Johansson (Lindberg), Eva Gustavsson, Signe Bäckström, Uno Hultgren, Karin Johansson (Lönn), Gunnar Hedberg, August Jönsson, Ellen Jönsson (Jaens-son), Oskar Rosendahl, Ida Mattsman, Asta Wickman, Signe Karlsson (Ull-berg), Sven Johansson, Evert Damnert (Jansson), Verner Bergvall, Ebba Lind-holm (Andersson), Mimmi Ekman (An-dersson), Sven Andersson, Lisä Johans-son, Paul Kvist, Vitalis Eriksson, Val-demar Herke, Elsa Österberg, Einar Ny-ström, Marit Gustavsson, Linus Hallste-ner (Jansson).

Den stränga skolan

Snabbintervju med 50-åringar som lämnat Gustavsberg

Och där var strängt, det må du veta. Med knäppta händer fick man stå och läsa upp katkesen då som tända ljus för moster Greta, men den, som tasslade i mjugg, var aldrig säker för en lugg.

Topelius dikt om skolan i gammal tid rinner mig i minnet, när jag i festvimlet på Vårdshuset, bland gustavsbergare från avgångsklassen 1913, fångar upp några intervjuobjekt för Gustavsbergaren och ber dem berätta något minne från skoltiden och sina vidare öden.

Asta Wikman, som är sjukvårdsbiträde på Mörby, har pysslat om många gustavsbergare, sedan hon flyttade härifrån 1929. "Förra året var jag och såg fabriken med Danderydsfolk.

Som flicka arbetade jag i rågods och avancerade så småningom till hånklerska, där Nisse Box var bas. — Ett litet minne från skoltiden: När far dog blev jag tröstad på ett vackert sätt av lärarna. Och jag minns särskilt de jultidningar som jag då fick. — Apropå tidningar så tycker jag att Gustavsbergaren är en verkligt trevlig tidning. Både läkare och sjuksköterskor på Mörby skrattar åt min iver när den kommer. Jag läser ord för ord."

Anna Karlsson (Andersson) klarade sig från fabriken genom att föräldrarna skrev in henne i Engelbrekts Husmodersskola och så utbildade hon sig till barnsköterska. "I Sträng-

näs träffade jag min man och där bor jag nu. Har alltid varit intresserad av Kooperationen. Fick förresten pris i Gillesförbundets uppsatstävlan om Hemmet och Vi härom året. Då fick jag med nio andra göra en rundresa och besökte också Gustavsberg. — Det här tycker jag var alla tiders fest. Vi känner oss som skolbarn på nytt!" — Från skoltiden minns hon med fasa "blindkartan" och hur pojkarna fick smörj. "Hela den Odelbergska epoken var svår. Man kände sig ofri och ingenting har glatt mig så som då KF övertog Gustavsberg.

Min far var en av de första som vågade prenumerera på Social-Demokraten. Men den fick lov att sändas i korsband."

Elvy Lövdahl (Hedblom) är vår nästa "skolflicka". "Vi flickor slapp smörj men det var pinsamt att se hur pojkarna behandlades. När de en gång inte kunde redogöra för när Påsken inföll, skramlade L. med sina nycklar och rottingen kom fram. Den ena pojken efter den andra fick gå ut för att få sin omgång och vi grät oss rödögda. En gång, när vi fick sitta kvar, kom min mamma för att hämta mig. Men mag. L. körde ut henne och sa' åt henne: "När jag vet att det är någonting som ska fram, så ska det också fram!" — Det var något särskilt med kamraterna i vår klass. De var särskilt bussiga och det visar ju också denna strålande kamratträff. Jag liksom flera av mina kamrater kom från troende hem och fars och mors böner har hjälpt oss fram i livet. Jag önskar alla mina kamrater Guds rika välsignelse!"

Vitalis Eriksson, son till gamle snickarmästaren. Efter skolan jobbade han i smedjan hos Daniels-son. Sökte sig ut i livet för att ej ligga hemmet till last. "Men hade man vetat hur Gustavsberg skulle utveckla sig, kanske man stannat kvar. Passerar ofta Gustavsberg för att hälsa på slakten här och i Ingarö. Mina gamla skolkamrater är sig lika. På bussen träffade jag Evert Wahlgren, som jag inte sett sen 1913, men jag kände genast igen dem". Vitalis berättar också några skolminnen och vi noterar att Lagerström hade hand om brandförsäkringar. "Jag fick vara hans högra hand (han hade ingen själv) och plocka in penningpåsar. En gång tänkte pappa göra sig ärende till Lagerström och hämta ett brandförsäkringsbrev och samtidigt passa på att läxa upp Lagerström för omild behandling. Men L. anade sammanhanget och skickade hem mig med brevet och så klarade han sig från pappas ilska den gången."

Gunnar Hedberg, gamle styrmans son, hade sjömansblodet i sig. Han flyttade tidigt till Stockholm till en faster, gick en tid i realskola och kom så ut på sjön. Nu för han själv sina fartyg.

"För några år sedan var jag lånad att föra Gustavsberg III med skolbarn från Gustavsberg till Skansen. Då fick jag se fröken Olssén med småskolbarnen av i dag och vi pratade en stund om den tid då jag och mina kamrater var hennes små elever. Fröken Olssén var för oss ängeln i skolan, ung, spänstig och ljuv. Vi pojkar hyste en platonisk kärlek till henne. Lagerström var för oss raka motsatsen". Från skoltiden berättar Hedberg en episod från 1910, då han och Evert J. traskade i väg i sina träskor till skolan, men fångades av glittret och glansen från ett förbidragande zigenarfölje. De förtrollades så att de glömde skolan och följde zigenarna till Alståket. Hemkomsten var mindre romantisk — smörj och avlusning.

Evert Damnert (Jansson) är en stadig telegrafare, född i Höjden, numera bostatt i Uppsala. Han berättar några minnesbilder från skolan under Lagerströms hårda regim. Som den gången då han på blindkartan skulle peka ut Linköping. Han målade med pekpinne från Ystad till Haparanda tills mag. L. röt: "Tänker du inte sluta snart", varpå följde en hurring så att pinnen åkte genom kartan. Och så fick han smörj för det också. "Man kände sig ovanligt dum när man slutade skolan och senare i livet fick man lov att ta igen det man inte fick in i huvudet med rottingmedicin. Efter skolan jobbade jag som springpojke hos Geschwindt och som smedhantlangare. Flyttade från Gustavsberg 1935, där far och mor ligger begravna. Sedan dess har jag varit med om att lägga rikskablar för telefonnätet runt Sverige. Jag minns Gustavsberg bäst i den underbara naturen, de härliga jumpträskan i Höjdagen. En vacker bild har etsat sig in i mitt minne — då Anders Steen och jag skådade 8 älgar i stolt parad på berget vid Steens träsk. En sorgsen bild är minnet av den gången då min skolkamrat Karl Pettersson gick ner sig och drunknade, när vi två åkte skridskor utanför Loviseberg."

Parkerande droskor på Boulevard des Italiens.

I unga år när man började förstå, att världen är litet större än horisontranden, såddes väl det längtans frö, som så småningom växte till ett träd. Trädet, på vars grenar flyttfåglarna vilade sig på våren när de kom och på hösten när de reste igen och som varje år fyllde sinnet, var en blommande kastanj vid Champs Elysées.

Efter denna något romantiska inledning nyper jag mig i näsan och konstaterar, att jag verkligen sitter under en skuggig pariskastanj och ritar gubbar. Den blommar visserligen inte, men det gör däremot livet

omkring mig, så pass, att när en veka gått måste jag överge kolteckningen och börja med färg istället.

Att på en sida i Gustavsbergaren skildra 624 intensiva timmar i Paris går inte, jag får nöja mig med några rader croquis.

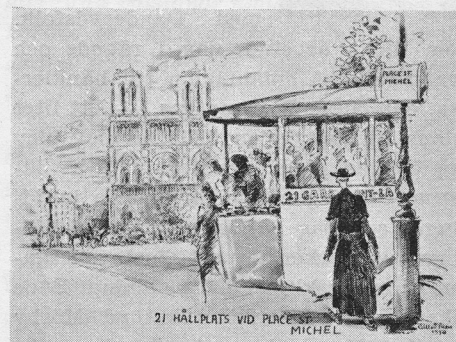
Vid ett av de många små gatukaféerna nere vid Seine sitter jag några timmar. Trafiken larmar förbi i öronbedövande tempo, åkdonen varierar från dollargrin till gamla hostande fordar; lunkande hästdroskor och cyklar med tak och påhängsmotorer; motorcyklade patrar i svart hatt och fladdrande rockskört inte glömande att göra korstecken, när motorn rusar förbi eller möter ett begravningsfölje.

Alla försöker överrösta varandra med gamla bilhorn, pinglor, ringklockor och siréntjut, genom alla ljudskär polispiporna, ibland blir det hela serier av drillar, när poliserna tycker, att luckorna blir för stora i körfilarerna.

Själv sitter jag i lugn och ro med en kopp café noir framför mig, medan den lika svarta negersoldaten bredvid dricker vin och skriver vykort. Till vänster om mig är en affär med fiskredskap och levande djur.

Spjälburar med höns och duvor står så nära mig, att jag skulle kunna dra en färggrann tupp i stjärtfjädrarna, om jag ville. Men den parisiska tuppen är livlig nog ändå och lämnar sitt bidrag till gatan kakafoni med ett ljudligt galande. Mångfärgade akvariefiskar simmar i glaslådorna och då och då stannar någon från den ständiga strömmen av människor för att titta eller köpa.

Vad skall jag rita från en sådan här levande tavla, som byter figurer ideligen. Jo, jag tar fast på ett motiv tvärs över gatan. Där stå boklådorna öppna på barriären invid Seine. En pater i sin långa, svarta rock står fördjupad i en bok, som han fiskat upp ur den järnbeslagna lådan. Bredvid honom står en flicka i parasoll.

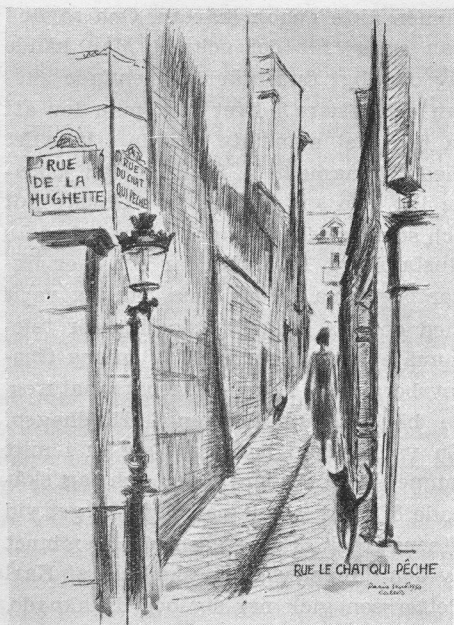

Den första bussturen, Place St. Michel. Notre Dame i bakgrunden.

Solen släpper ett rödviolett ljus genom parasollet, som får de gamla luntorna att skimra som sagoböcker. Bouquinisten, som är en gammal dam, har stor halmfärgad hatt och sitter

Bouquinist-dam från Quai Malaquais.

Den fiskande kattens gata.

Café c'comtoir vid Rue Louvre.

med sin eviga stickning någon meter därifrån. Bullret och trafiken på gatan hindrar inte den lugna bokkommersen.

En oriental i stor turban seglar förbi, utmärkt, han kom som på beställning — passar bra som flankfigur i den vita fläcken jag har kvar på ritblocket.

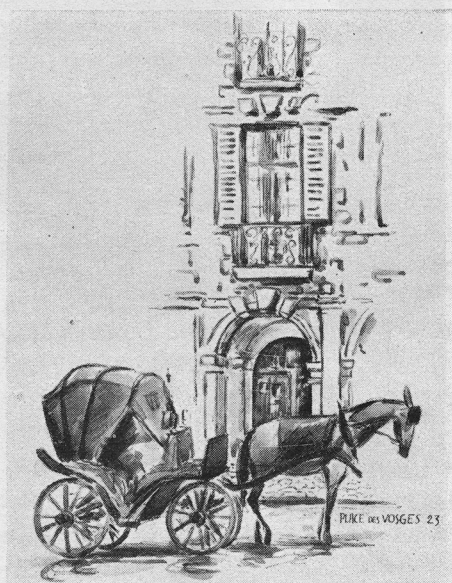
Kaféhunden, en gammal gosse av obestämd ras, kommer då och då och inspekterar mitt ritande. Han kastar en likgiltig blick på trafiken och återvänder till sin plats under bardisken, där kafékatten tittar på honom med sina gula ögon. Här kommer det gamla ordspråket på skam, ty de tolererar varandra med bästa högaktning.

Apropå djur så såg jag en s. k. hundbar i Paris. I en husvägg var en halvmånformad nisch i medelstor taxhöjd från trottoaren med rinnande vatten, elektriskt ljus och orden "DOG BAR" i förgyllda reliefbokstäver på väggen. Det såg exklusivt ut, så det kanske bara var till för turisthundar — dollarhundar — hm hm.

Katter tycktes annars överväga i antal och vara i flera sociala kategorier (ingen vits). Där var portvaktskatten, hotellkatten, affärskatten samt den vilda gatukatten. Portvaktskattens katt hade sidenrosett och var ofta bunden i kedja eller snöre. Ingen amor med den vilda gatukatten, som hade något av långhårig apache över

sig. Affärskatten låg ofta i skyltfönstret mitt ibland alla varorna och tog sig en slummer. Hotellkatten tog emot oss i hotellets spiraltrappa med en grandessa, som en äkta parisiska. Gatubullret tycktes inte besvära dem, ty de hade inte några öronfodral, som en del av de tålmodiga droskhästarna hade, vilket gjorde, att deras huvuden liknade mulåsnors vid hastigt påseende.

Litterära och historiska platser dyker upp vid strövtågen i Paris. Här är Place Vosges 23, i fönstret däruppe stod en gång kardinal Richelieu och spejade bakom gardinerna. Pojkårens "De tre musketörerna" kommer

Kardinal Richelieus fönster i Place des Vosges 23.

framstormande i minnet. Ludvig XIII står inne på gården och under pelargångarna där fordom Atos, Portos och Aramis flanerade och satte hovdamernas hjärtan i brand, sätter man sig vid ett glas vin och filosoferar över historiens gång under det att parisgrabbarna kickar boll på borggården. Tassar på historiska minnen, gör jag för övrigt, när jag lägger handen på det lilla enkla bord med till-

hörande dimmiga spegel, som Marie Antoinette kastade en sista blick i, innan hon fördes till guillotinen. När jag på Musée Carnavalet fått ett tvärsnitt av hela den franska revolutionen, far jag till Place de la Bastille och ritar. Men jag har svårt att i tankarna rekonstruera, hur detta stenfängelse, som jag nyss sett i modell, skulle te sig på platsen.

Vid den framgrävda romerska cirkusen invid Rue des Arenes däremot behöver man inte minneskonstruera något. Här sitter jag på en av de frilagda åskådarplatserna och stirrar på motsatta sidans ryttargång och de svarta fyrkantiga hålen i stenbarriären, där vilddjuren släpptes ut på människojakt. Ja, det var visst bara två tusen år sedan romarna byggde den.

Pojkårens obegränsade sommarlovsstämning medföljer strövtågen i de gamla gränderna. Hur skall jag hinna med att berätta om Den Fiskande Kattens Gata (Rue le chat qui pêche), där tonerna från det franska dragspelet blandar sig med lukten av lök och flottyrkockt potatis?

Nej, det får bli till en annan gång. Innan dagen och utrymmet tar slut, skyndar jag till St. Etienne du Mont, köper ett vaxljus för 30 francs, som jag i stilla tacksamhet tänder för Paris' skyddshelgon.

Calle Blomqvist.

Utanför St. Germain — l'Auxerrois.

Söndagsepisod

Solen skiner genom rutan och värmer i köket, där mamma håller på och lagar maten. Pappa ligger på soffan och läser tidningen. Det är en somardag i Gustavsberg. En söndag. Lugn och fridfull som vanligt.

Men, vad nu då? Pappa, pappa! Kom hit! Se!

Motvillig, och arg över att ha blivit störd, tar sig pappa upp från soffan och undrar vad ungarna hittat på för upptåg.

Nere vid vägkröken kommer en flock ungar hojtande och skuttande av glädje. Över dem vajar i luften en färgsprakande och grann bukett ballonger. Adjö således med söndagsfriden. Flera barn sällar sig till skaran, allt efter som ballonggubben går gatan fram. Fönster slås upp och mammor sticker ut sina huvuden. Farbrorn har ännu inte gjort någon affär, men han är lugn och förtröstansfull. Han känner barnen och han känner mammorna. Många år har han gått med sin bukett. Han vet att rätt som det är kan det bryta loss. Och nu — en glädjestrålände mormor har satt kommersen igång. Allt motstånd brytes. Snart har varje unge sin ballong. Gula, röda, blåa ballonger överallt. Ungarna skriker och springer med ballongerna fästa med snodd vid armen.

Nu går farbrorn tillbaks. Lika lugnt och makligt, som när han kom. Stegen hit fram hade lönat sig väl. En stor glädje hade han lämnat efter sig. Själv försvinner han bakom husen, lunkar vidare mot nya marknader. Pang!! En smäll, och så tystnad och stillhet. Stirrande barnaögon riktas på en liten skrynklig gummitrasa. Glädjen förbytes i häpnad. Trasan var nyss en stor, röd, skinande ballong. Med ens går det upp för den lille ägaren, vad som hänt. Han äger inte längre någon ballong. Vilket fruktansvärt öde. Pang!! Åter tystnad. En ny tragedi. Barnen brister i gråt. Men den enes mamma, som offrat en krona och femtio öre av husållspengarna och som nu åser händelsen, skrattar högljutt. Helst ville även hon gråta. Det skär i hjärtat på henne. Men hon kan inte visa sina äkta känslor, hon är vuxen.

Nu kommer lilla Maja springande med fart. Ballongen Maja!! skriker de andra barnen. Ta'n!! Maja tvärstannar och vänder sig om. Ovan hennes huvud seglar ballongen. Den stiger, sakta men säkert allt högre och högre mot skyn. Majas ballong var

Var hälsad sköna morgonstund

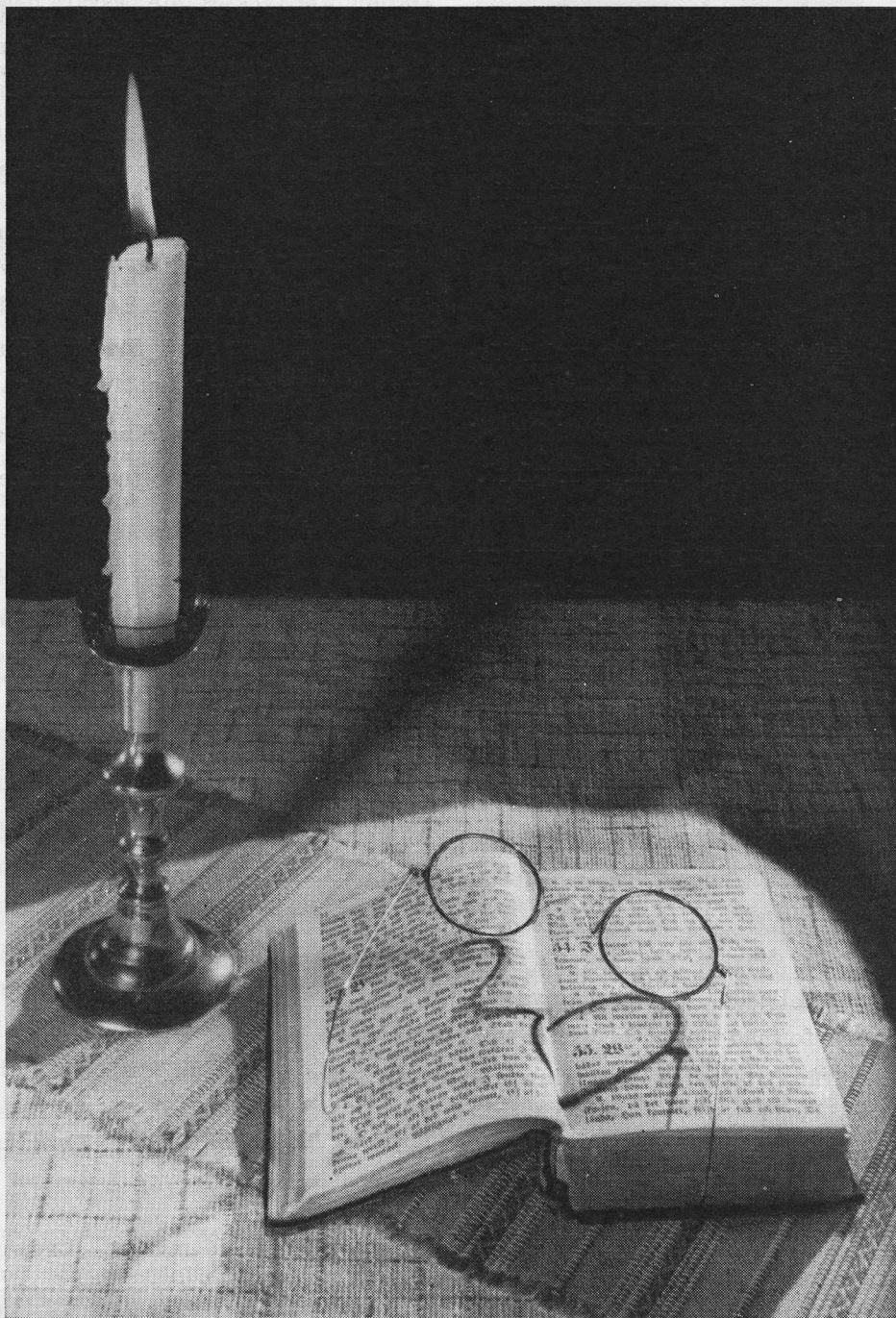

Foto av Hilding Ohlson

en extra fin ballong. Den såg ut som en anka. Men farbrorn hade gjort en dålig knut på snodden. Maja är villrådig, hon bara gapar mot skyn. Mamma måste hjälpa. Och så springer hon in efter mamma. Men mamma kan inte göra någonting. Hon bara står i fönstret och betraktar hur något, som liknar en tvåkrona, blir mindre och mindre. Maja grinar för-

tvivlat och ankan bara guppar och guppar. De andra barnen tröstar: Den kommer säkert ned igen. Men Lasses moster, som med intresse och allvar följer uppstigningen, fastslår bestämt: Nej, den bara stiger, å när den är högt upp så spricker den.

Pappa går in och lägger sig på soffan igen.

Farfar.

År 1950

har nu inte många dagar kvar. Vid Jul tar det ett djupt andedrag. Så suckar det ut och lämnar bokslut och anda till 1951. Det överlämnar konditori, studielokal, företagsnämnd, sjukrum, storkommun, dyrbara avlopp, nya markområden, skola och nya bostäder som tillgångar och ger det nya året en lokalt god start till nya krafttag. Det lämnar förluster av goda medarbetare, många icke infriade löften och förhoppningar och en fortgående oro för utvecklingen i den stora omvärlden på skuldsidan. Balansen visar ändå på det hela taget att 1950 var ett friskt år.

Åtta årgångar

av Gustavsbergaren äro nu fullbordade. En intressant krönika om fabriken och kommunen, skriven av en liten diskussionscirkel i ett växande samhälle. Det är nog inte många som har detta unika verk och jag kan inte förstå att man inte allmänt har sparat sina tidningar, som i framtiden kommer att vara värdefulla dokument. De har ju dock inte enbart varit avsedda som tillfällig förströelse. Nu kan man inte längre få en komplett samling, då vissa nummer ej finns att tillgå. — Det är intressant att bläddra igenom årgångarna och att erfara hur många önskemål som kunnat förverkligas. Det är snart bara de egna hemmen och Folkets hus, som står kvar bland förhoppningarna i startnumret. Jag tror att Gustavsberg har bestått provet.

Om några år

fyller bruket 125 år och händelsen kommer väl att firas i någon form, medan man en stund söker blicka tillbaka över tretton decennier. Men då får man ingen klar bild

på porslinsbrukets historia. Vi saknar den röda tråden i utvecklingsskedet, i form av folkets biografi, bruksmuseum och hantverkets utveckling. En förnämlig samling av porslin finns nog, men borde inte också redskap och arbetsmetoder räddas undan glömskan. Och nog finns det väl kultur även från hem, högtider och sedvänja, som skulle kunna åskådliggöras som bättre värden än trångboddheten och krogarna för ett sekel sedan. Gustavsbergaren har sökt bevara en del i skrift och den ger nuets historia gratis till historieskrivarens fromma. Men var äro de krafter som räddar sambandet från begynnelsen?

Våra fornminnen

och bygdens äldsta historia borde också intressera en gustavsbergare. Men sällan höra vi något om människor och natur före 1827. Kanske Gustavsberg först då höjde sig ur havet — vad vet jag? Våra grannkommuner samlar och registrerar fornföremål, ordnar bygdemuseum, tecknar ned berättelser om seder och bruk och binder samman med historiens morgon genom att söka "lyssna till den granens susning vid vars rot ditt bo är fäst." Här ligger nykomlingen, industriungen Gustavsberg vid sidanom, liksom svävande i luften, utan att våga slå rot i naturens och bygdens underbart rika mylla.

Ett nytt halvsekel

står för dörren, vederbörligen firat redan vid 1950 års ingång. Åren rulla undan, seklerna svinna. Det är bara nuet som är beständigt och som följer med som en flotte på tidshavets strömmar. Ur vår lilla synvinkel är det en fantastisk och oändlig seglats mänskligheten gjort. Där ett halvsekel är som ett saltstänk från Färstaviken. — Varthän det bär vet vi inte. Vi vet endast att det går framåt. Och det är ju det som är det hoppfulla!

God fortsättning
och Gott nytt år!

LEKAREN

Soliga spalten

I var människas liv händer väl alltid någon gång att man säger eller gör något olämpligt, som man efteråt skulle önska att ha både osagt och ogjort.

För många år tillbaka, när min fru och jag var nygifta, så åkte vi en söndag med den underjordiska järnvägen till City Island för att bada. Alla vagnar var packade med folk, som skulle ut för att tillbringa en dag i det gröna. Min fru och jag stod som alla andra som ej hade sittplats och höll oss i läderhandtagen som hängde ner från taket i vagnen. Mitt emot oss satt en tant, som liknade en irländska, fet och frodig och tjock nog för fyra. Jag vände mig till min fru och sa på svenska: "Jag skulle önska att den där tjocka käringtusan försvann, så att en fem—sex stycken av oss kunde få sitta". Om en liten stund, reste tanten på sig, och när hon gick förbi mig, sa hon på klingande småländska: "Var så god och sitt, landsman, det är så trevligt att träffa artiga svenskar." Vid sådana tillfällen skulle det vara skönt att ha ett litet hål i marcken att försvinna i . . .

Georg Gustafson.

— Jag tänkte köpa en julklapp åt min man.

— Kanske en slips.

— Nej, han har helskägg.

— En pullover.

— Nej, han har långt skägg.

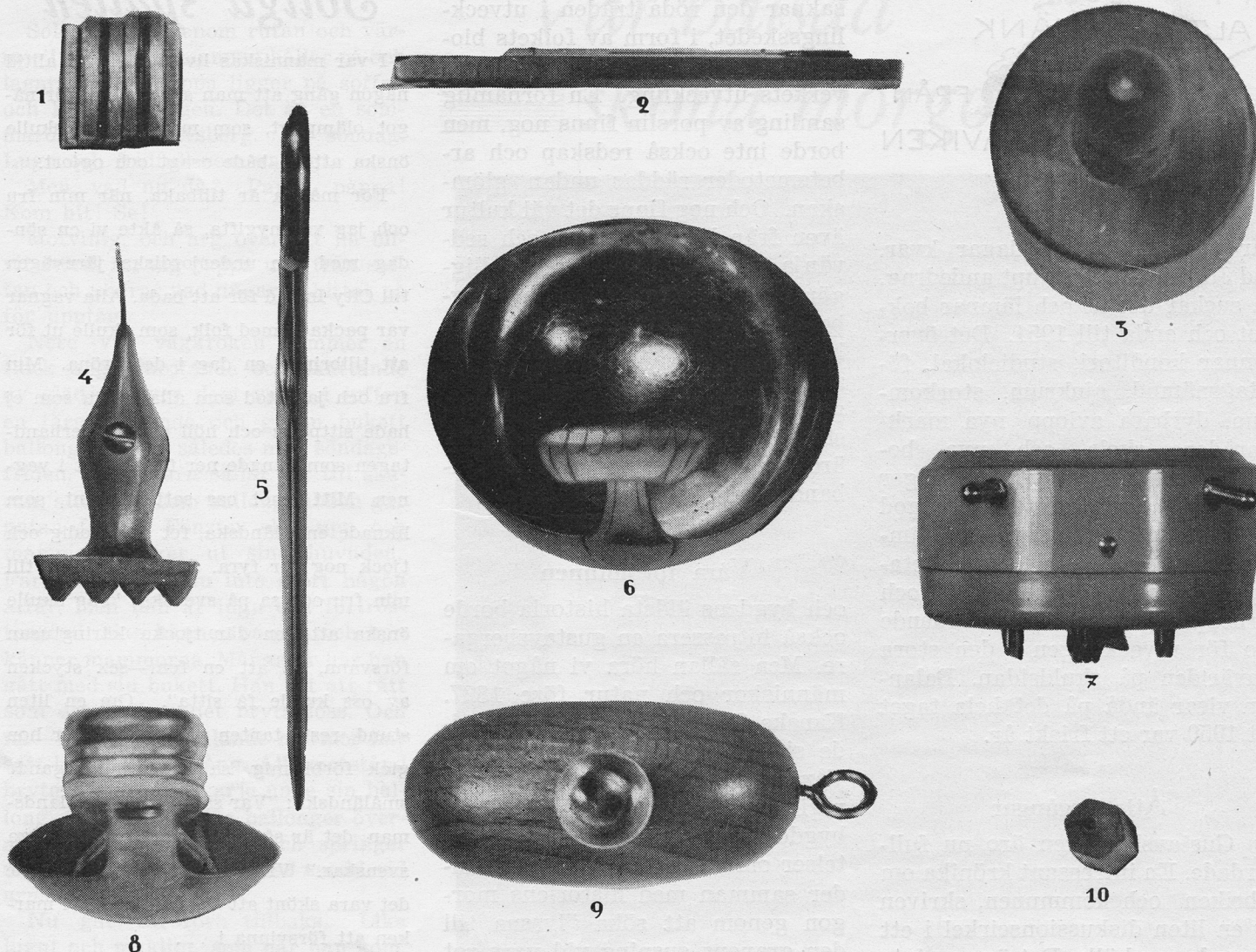
— Nå, vad sägs om ett par damasker.

— Jag skulle hälsa från mamma att skorpona hon köpte här i går var hårda som sten.

— Du kan hälsa din mamma att vi har bakat skorpor innan hon var född.

— Då kanske det var dom vi fick.

— Jag hade en förfärlig dröm i natt. Jag drömde att jag var kines. Och jag som inte kan ett ord kinesiska.

Stalands Möbler

önska alla Gustavsbergare en god Jul och gott nytt år — — — samtidigt som vi tacka för det gångna året. Det är vår förhoppning att Ni som gjort möbelköp hos oss är nöjda och glada för ett trivsamt hem.

Så hälsa vi alla gamla som nya kunder välkomna till vår utställning vid Folkungagatan vid Medborgarhuset. Våra "Bra möbler till låga priser" vänta kanske just på Er.

AB Stalands Möbler

Folkungag. 48. Vid Medborgarhuset.
Tel. 42 31 91, 44 31 68

Julpristävling

För några år sedan hade vi en populär pristävling, där det gällde att utröna vad för slags föremål fotografen hade fått på plåten under fotoorientering i sitt hem. Här har vi nu en ny Jultävling i samma form. De här föremålen finns i de flesta hem. Men vad föreställa de?

Först öppnade rätta lösning får 10 kr., tvåan får 5 kr. och trean Gustavsbergaren gratis under 1951. Lösningarna skola vara Red. tillhanda senast den 15 jan. Skriv "Fotopristävling" på kuvertet.

God Jul och Gott nytt år

tillönskas av

**Gustavsbergs
Mjölförsäljningsförening
u. p. a.**

NU ÄR rätta tiden att lämna cykeln till vinterförvaring och renovering.

VÄND ER med förtroende till oss!

*Med jul- och nyårs-
hälsning*

Bröderna Norlings Cykelservice

Tel. G. 411 Hästhagen 1

Swede Nelson

*En berättelse av Georg Gustafson.
Skriven med ensamrätt för Gustavsbergaren under vänligt medgivande
av Dr Hilma Nelson.*

"Skallota babianer — — djävla ohyra — — kopparfärgade satar ända in i hedenhös, jag ska fan ta mig lära er att inte snyta mina höns." . . . Talaren var Swede Nelson, trapper till yrket, känd och välkänd över hela nord-östra Canada. Jag hade beslutat mig för att besöka denna "historiska" person, om vilkens bedrifter, storlek och kroppsstyrka så många legendariska historier blivit spunna.

Så här såg scenen ut, när jag sakta kom paddlande upp för "Three forks river", som är en biflod till "Cain" och "Miramichi rivers" En öppning i skogen vid flodstranden med tre välvärdade "log cabins". Framför den minsta av dessa, som tjänstgjorde som ett kombinerat hönshus, vedbod och redskapsbod, stod en halv naken jättegestalt. I ena handen hade han något som liknade en säck, men som vid närmare påseende visade sig vara en människa. Den andra handen gick upp och ner som på en dirigent, taktpinnen var ett avbrytet yxskaft. "Säcken" vrålade första tenor i högan sky och inifrån hönshuset tjöt en annan röst andra stämman. Detta tillsammans med kacklandet från ett tjugotal höns, grymtandet av ett par grisar och det ilska skällandet av en byracka var en musikalisk utsvävning, som sent kan glömmas.

Jag skrek "Hello". Jätten vände sig om. "What in Hell — har du något att uträtta här så kom upp. I annat fall beat it". På samma gång högg han ett bra tag i bakdelen på "säcken", just där ryggen byter namn. "Är du Nelson"? frågade jag på svenska. "Joho, den skylten hängde dom på mej för 67 år sedan — What in — är du svensk ditt hållskotte . . . kom upp — kom upp, så ska du få se hur en gammal rospigg döper om ett par omvända halvbreds". Så följde ett par extra slängar med yxskaftet, så stack han in handen i hönshuset och drog ut den andra storsångaren. Så följde en predikan, texten var visserligen inte tagen ur den "goda boken" men utläggningen var minst sagt kraftig och behövde ingen som helst förklaring och avslutades med: "Om jag får se er två skäggstrån av fan inom ett par mil från min cabin, så ska jag få er levande och steka er över en sakta eld. Now beat it you two Belzebubs!". Den goda boken nämner något om att

bekräfta sina ord, det gjordes här också med ett par kraftiga s. k. dagsedlar. Dessa verkade som startskott. "Säcken" och andra stämman lät inget gräs växa i sina spår.

"Now let's shake hand, och kom in i stugan å ta en sup å en bit mat, var som hemma hos dig själv och tala om vart resan går . . ." Stugan hade tre rum och kök, allting skrubbat och skurat. Jag förvånades över att möta en ung flicka på 20 år eller däromkring, lång, slank och med kolsvart hår, blå ögon och brunbränd som en indian. "Min dotter Hilma", sade min värd. Tonen var nu helt annan, nästan vek och de förut så ilsket blixtrande ögonen hade en helt annan glans. "Hon är inte linhårig precis, men ögonen äro lika blå som himlen över Norrtälje". "Bry er inte om vad far säger", sade hon, "alltid när han haft ett av sina utbrott, så gör han sig till".

Färsk björnstek, söt potatis och andra doningar plus ett par droppar "livselixir" av en egen tillverkning, gjorde att pratkvamen började mala. Som inga titlar fanns, så var där inga att lägga bort och bekantskapen var snart gjord. "Joho, sir du", började han, "dom här halvstekta djäklarna, som bor här uppe, stjäla hellre än dom arbetar. De sista månaderna har jag förlorat, utom ägg och höns, både redskap och proviant. Sen den s. k. civilisationen kom in här så behöver dom inte arbeta. Mat får dom ändå, och sina synders förlåtelse kan dom köpa för femti cent från den där långrockade himlalotsen på katolska missionen. Å du kan ge dej så många som både hoppar å nickar på att innan fan har tofflor på sej i morgon bitti, så kommer den där svartrocken med kragen bak å fram, att vara här å tala om hur illa jag behandlat hans stackars får. Men då ska vi se om han kan gå på vattnet, för så sant som mitt namn är Nelson, så kommer det att bli en dopakt här". Jag tog en titt på de största händer jag sett i mitt liv, och inom mig beklagade jag innerligt den stackare, som fastnade i dessa skruvstäd.

Röster hördes utanför. Så knackade det på dörren. Min värds ansikte blev till en "studie i svart". Han var redan på väg att se vem den nya besökaren var, när flickan reste på sig. "Jag går jag far och du sätter dig ned". Att dottern var en gren av den gamla eken syntes genast, ty uppmaningen lyddes utan prut men med ett: "se till att dom går pronto, medans dom kan gå 'that is'". Så hördes en kvinnoröst: "Miss Nelson, Miss Nelson! Min man dör, tjuven har stängt honom. Får vi ta in honom? Kanske Mr Nelson kan hjälpa honom." Och in kom han buren av två

pojkar. Nelson var redan på fötterna och lyfte den svårt sårade mannen upp på långbordet, som i hast blivit avröjt.

Hur utvecklade sig ett storskogens drama, till vilket jag var en tyst och undrande åskådare. Kläderna kom av, och ett stort blödande sår i skuldran och ett som såg värre ut i ljumsken, visade sig. Ett ben var brutet nedanför knät. Inga som helst livstecken.

Min värd och hans dotter gick snabbt till verket. Ett litet skåp togs in, och för min häpnande blick uppenbarade sig en full uppsättning kirurgiska instrument. Vant och lätt gick dessa oerhört stora händer till arbetet utan minsta spår av nervositet. Lika väl assisterade dottern sin far, de olika instrumenten levererade hon i hans händer utan hesitation. Såren rengjordes, blodflödet stillades och såret i skuldran syddes ihop. Han kände och klämde och sonderade såret i ljumsken. Lade på en kompress och lindade det utan att sy. Så fick gumman ett anfall och skrek och jämrade sig. "Tig käring", röt jätten. Så vände han sig till mig. "Släng ut trollet, antingen genom fönstret eller dörren. Hon har plågat den här fattiga fan i över tjugu år, och önskat livet ur honom sju dar i veckan, hon och dom där två oduglingarna som står där. Ut med er! Ut hela paketet!" röt han, och ut gick de.

"Benet är värst", mumlade han, "brutet på två ställen, fula brott, ett par revben har gått också, hålet i ljumsken är inte djupt, skuldran är värre, kommer att ta tid, stackars sate, titta på kräket, bara skinn å ben — å käringfan och hennes två bortbytingar feta som sju Faraos nöt".

Såren var omskotta, benet spjälkat och hela överkroppen hårt lindad. Allt gjort med vana, professionella händer. Diverse flaskor kom fram och någon sorts medicin rördes ihop. En spruta i armen, sedan lyfte han den sjuke som ett barn och lade honom i en bädd som gjorts färdig. Andningen var nu jämnare och pulsen starkare och han sov lugnt och stilla.

Så gick han ut och talade vid gumman igen. "Han får stanna här tills han kan flyttas, och du", sade han åt en av pojkarna, "går in till stan i morgon och lämnar den här lappen på apoteket och kommer hit med vad du får". Pojken tittade under lugg. "De ä lång väg de", sa han. Jättens ton blev mjuk och vänlig. "Nu kära mor ska ni se till att han gör som han blivit tillsagd. Om han inte är tillbaks här före fem i morgon kväll, så kommer jag över till er och tar ut ryggraden på honom".

Så blev det lugnt igen. Jag hade önskat att få fråga om en del saker, men Nelson förekom mig. "Du ser ut, som

om du sett spöken", sade han. "Kanske det är rätt också, minnen som skulle vara döda för länge sedan kommer tillbaka, men man påstår ju att de döda går igen." Flickan kom ut. "Han är vaken nu far." — — — Jag kunde ej hjälpa att jag måste lyssna till konversationen mellan far och dotter. Den grova stämman fick en mjukare, finare klang, det grova, obildade språket hade försvunnit och lämnat rum för den fint bildade mannen, med en bakgrund av utomordentlig skolunderbyggnad. Här var en människa, som under en mask av ett hårt, hänsynslöst yttre dolde sitt verkliga jag. Varför?

Min nyfikenhet hade nått sin höjdpunkt, när Nelson kom in med armen full av groggvirke. "Om inte du har någont emot att sitta uppe ett par timmar och prata, så ska vi fixa ett par groggar som skulle göra en roslagsskeppare grön av avund. Jag har grejor här som bara tas fram vid särskilt högtidliga tillfällen, och om vi i kväll ska släpa fram de gamla familjeskeletten ur glömskans garderober, så kan det vara bra att ha någont som tar bort den sura smaken ur munnen. I synnerhet om man skall berätta om ett förfelat liv." Tonen skulle vara skämtsam, men hade en klang av vemodighet... "Salig Bellman skrev en gång:

Gubben är gammal — urverket dras visaren visar, timmarna ilar
Döden sitt timglas har ställt vid mitt glas...

Du är den första svensk jag sett på mången god dag, och tillfället är därför passande..."

"Ja min kära vän, det var inte i går jag lämnade Sverige. Jag är född någonstans i Roslagen, var kan göra det samma. Far min var präst, elva ungar fanns det i familjen. Min syster å jag var de äldsta. När jag var tre år gammal gifte far om sig, och sen vart det nio halvsyskon, en varje år... Martin Luthers lilla katekes trummades in med käppen. Mot överheten skulle man visa vördnad, om den nu representerades av patron själv eller yngste bokhållaren. Tala bara när man blev tilltalad och för övrigt hålla sin trut... Stor å grov var jag redan som pojke. Jämt fick jag höra hur jag 'arbetade för en men åt för två'. Till slut hade jag fått nog av katekes å stryk och för litet mat. Utan faderskapets vetskap och välsignelser, och som jag tror, till min styvmors stora glädje, och med 30 öre på fickan lämnade jag 'det hemmet där som barn en gång jag lekte'... Jag trampade hela vägen till Stockholm, tjuvmjölkade kor och stal ett par limpor, nog för att livnära mig på vägen.

Jag sökte mig ner till hamnen och

på något vis, tack vare min storlek, krånglade jag till mig ett jobb som mässpojke på en båt till England. Där rymde jag och gick med en norsk båt till Amerika, rymde igen och seglade på en amerikansk båt på New-England-kusten och hamnade slutligen i staden New-Haven och fick ett jobb som portvaktshjälpare på det stora Yale-universitet. Mitt arbete bestod i att sopa och hålla rent.

Här, ibland all denna lärdom, fick jag också lusten att lära. En av professorerna hade fattat intresse för mig och för honom framlade jag mina planer. Till min stora glädje lovade han att göra allt han kunde för att hjälpa mig. Nu blev det fart av. Jag läste på alla fristunder och tog nätterna till hjälp. Vad som ej kunnat slås i mig i Sverige gick av sig själv här. Törsten att lära kunde ej släckas, åren gingo och till slut kom den dagen, då jag tog min examen. Jag var då 21 år gammal och om jag också säger det själv, de betyg jag fingo kunde gjort vilken far som helst stolt.

Min bana som läkare började på ett av de större sjukhusen i Boston, och när min tid som "intern" (= kandidat) var uppe kom jag ut i livet som fullflätad doktor. Jag hängde ut min skylt i en av de små städerna utan för Boston. Tack vare en god portion tur och kanske mest genom att humant bemöta mina patienter samt några lyckade kurer, hade jag snart en god praktik ibland den arbetande klassen.

Jag var 30 år gammal när ödet i form av en svartsjuk äkta man, åter steg i min väg... Jag hade för en lång tid behandlat hans hustru för en bensjukdom och han fick i sin skalle att där var ett "förhållande". Mer än en gång ställde han till med små uppträden, sista gången i mitt mottagningsrum. Då brast mitt tålmod, och jag slängde ut honom huvudstupa utför trapporna. I min ilska över de orättvisa beskyllningarna använde jag kanske litet för mycket styrka, i alla fall skadade han sig så svårt att han en lång tid svävade mellan liv och död. I den följande rättegången gjorde han gällande, att han kommit till mig som patient, blivit brutalt behandlad och till sist slagen och utkastad. Så sant mig Gud hjälpe, — med undantag av utkastningen — så var allt annat lögn.

Jag tillbringade de nästa sex månaderna inom lås och bom och kom ut som en ruinerad man, nekad att vidare praktisera inom "The Commonwealth of Massachusetts"... Ja nu skulle jag ju naturligtvis som alla hjältar gör, ha bitit ihop tänderna och kämpat för min förlorade ära... Jag gav äran fan och

landade i staden Calais i staten Maine. För de få dollars jag lyckats spara köpte jag båt och tinor och började som hummerfiskare. Inom ett par månader hade jag lyckats att suppa upp både båt och redskap och göra mig känd som en oreglerlig vilde utan respekt för varken lag eller förordningar.

Canada värvade folk för sina skogsarbeten och jag följde med. Nu hade jag kommit till det stadiet att jag började grubbla över mitt öde, livets orättvisor i allmänhet och mot mig i synnerhet. Jag blev sarkastisk mot alla. Men mitt arbete tyckte jag om fast jag levde enstöringens liv. Arbetet är, som du vet, hårt men förtjänsten var bra och jag stannade och gjorde som Finska hären 'Söp å svalt men segrade tillika' — ända tills jag mötte mitt Waterloo i form av ett par skenande hästar. Det påstods att jag räddat livet på ett par stackars syndare. Hur det än var, så vaknade jag ett par dagar senare på ett sjukhus, lika väl inlindad som ett julpaket.

När rondan gjordes konverserade läkarna sig emellan på 'Cannuk-Franska'. Men jag förstod allt dom sade. Det hela gick ut på att 'den där har inga pengar och ju fortare vi blir av med honom, dess bättre är det...' Mina tankar om mina före detta yrkesbröder kan jag ej beskriva. Stor blev deras förvåning, när jag på deras eget språk, i mindre välvalda ordalag, talade om för dem vad jag tänkte om dem både som doktorer och människor.

Min popularitet steg ej nästa dag, som var söndag, då den katolska prästen höll gudstjänsten, naturligtvis på latin. Med en entonig Sing-Song-röst, som gick på mina nerver, började han sjunga mässan. Jag bad honom ryka och ränna ända in i det hetaste. Naturligtvis var det dumt av mig, men att tvinga en sjuk person att lyssna till en gudstjänst som man ej förstär eller önskar att höra, är också dumt.

Alla sköterskorna där var nunnor eller noviser, och på ett enda undantag när, skydde de mig som pesten. När de för någon orsaks skull måste tala vid mig, så var säker på att de hade ett stadigt tag i crucifixet eller en näve full av kulor från radbandet. Man kunde nästan höra dom mumla "Maledictus male spiritus" plus en bråte "Pater noster"... Undantaget var en ung novis. Många godsaker smusslade hon till mig, hennes röst var mjuk och lugnande som olja på upprört vatten. Till slut vart hon helt anförtrödd att vårda mig, till stor lättnad för de andra och mig med. Och där min vän, förlorade kyrkan en blivande nunna! Inom en vecka var vi hopplöst förälskade i varandra. Vad

hon kunde se i en grobian som mig kan jag ej fatta än i dag.

Jag hade börjat att gå uppe och fick meddelandet att bolaget jag arbetat för hade betalt min räkning till en viss dato och att min inestående avlöning plus 100 dollars fanns att utkvittera på sjukhusets kontor, med en förhoppning att jag skulle göra mig osynlig så fort som möjligt... Tro mig, min vän, detta skedde 'on the double', men jag gick ej ensam. Det var i juni månad. I den kanot, jag köpte samma dag, satte jag den bästa kvinnan som någonsin trampat ett par skor, paddlade nedför "St. Croix" till Woodland i Staten Maine, och där vigde vi oss...

Nu var mitt vilda liv slut. Hit till denna plats kom vi och köpte mark. Husen du ser här byggde vi tillsammans och jag slog mig på pälsjägarens yrke. Hon skötte ekonomien, jag skötte arbetet. Mig, som inga lagar och tömmar kunnat hålla, tyglade hon lätt och lekande med ett par ord. Lyckligare äktenskap har kanske funnits, men Gud skall veta att det ej funnits många. Och när för 22 år sedan vår dotter föddes, kände jag mig rikare än själva kung Midas... För 7 år sedan dog hon... Vår fader i himmelen vet att jag sörjde mig sjuk till kropp och själ... Hon var för god att få leva..."

Stora tårar runno nedför de bruna kinderna och de breda skuldrorna hävdes... Jag ville så gärna säga något men ord fattades... Så hörde jag flickans vänliga röst. "Far det är första gången jag hört VÅR historia, har du glömt att jag också tillhör familjen..." Vad han svarade på det vet jag inte. Jag måste ut i det fria och ville också lämna dem ensamma...

När jag kom in igen var flickan ensam. "Far har gått och lagt sig", sade hon, "sen mor dog är han ej sig själv. Tungsint och bitter, aldrig riktigt glad. Mor är begravd i dungen här utanför. Där kan han sitta i timtal. Han är hjälpsam mot alla och tål allting utom tjuvar och lögnare. Skrymtare och skenheliga skulle må bättre om de lämnade honom i fred. Men," tillade hon leende, "han skäller hårdare än han bits... Nu ses vi i morgon..." Jag satt en lång stund och reflekterade över vad jag hört denna kväll... Livet är en hård skola.

Jag vaknade vid ett "Hej sjusovare! Dags att äta." Där stod min värd, ingen skjorta, bara byxor och moccasiner. I pannan på spisen fräste fläsket och potatisen. På bordet låg rykande varma och nygräddade biscuits.

Jag var färdig att ta avsked av mina nyförvärvade vänner, när en besökare dök upp. "Vad var det jag sade dej

VÄLSIGNELSEN

Jag har stannat i kväll vid min faders grav.

Det är ro där han är, det är ro i min själ.

*Och jag minnes allt gott och ljusst han gav,
hur i kärlek han ville mitt väl.*

*Det finns något, som aldrig blir gömt i jord,
något frälsande stort, som står heligt kvar.*

Och jag böjer mig ned och min kärlek får ord:

Jag välsignar ditt minne, far.

*Och en gång, sedan natten nått min dag,
står du, barn, vid din faders grav som jag.*

*Må jag leva så att du signar min mull
för mitt minnes, min kärleks skull.*

NILS-MAGNUS FOLCKE.

i går kväll, här kommer fans morbror i all sin prakt och härlighet, svart rock å allt som hör till uniformen." Prästen kom fram. Utan att hälsa sade han i en brysk ton: "Jag har en sjuk församlingsmedlem här, för mig till honom! Och en annan sak", tillade han, "man har sagt mig att ni överfallit och nära nog slagit livet ur två andra medlemmar i min församling — — — Jag vill bara upplysa er om, att om detta upprepas, skall ni ej bli gammal här... Var är den sjuke?"

Barometern i broder Nelsons ögon visade på storm och ett oväder var i antågande. Men flickan tog hand om situationen. "Hur vågar ni att komma hit och kommendera. När den sjuke är frisk nog att flyttas, får ni tala vid honom — — men in i vårt hus sätter ni aldrig er fot. Att två av era får fick en avbasning i går är sant, dom stal, och det vet ni lika väl som jag. Försvinn!" Prästen blev röd som en kokt kräfta i ögonen. "Vet du vem du talar till flicka? Jag är här med rätten av en församlings herde, jag fordrar att bli åttlydd."

Nelsons röst kom naturligt lugn och bestämd. "Här lyds intet annat än på mina order. Er rätt sitter i tån på min sko, och broder, den känner för närvarande en magnetisk dragning mot nedre ändan av din ryggrad. Din föregångare var en hedersman och vi kom väl överens. I över 20 års tid arbetade han på

att hjälpa folket här och i lika lång tid hjälpte jag honom, glatt och utan erkänsla. Du, din Belzebub, försöker att bli min mästare istället för vän. Du, en herrans ödmjuka tjänare, retar folket till galenskaper med dina svavellåror. Var fan skall tron bygga bo, när den har sådana apostlar. Sen kommer du hit å tar dej ton också! Hut ditt helsicke! Jag har aldrig i mitt liv lagt hand på en andans man, men ju mer jag tittar på dej, desto större blir lusten att slänga dej ända in i det rödglödgade infernot. Och där möter du nog Loyola, din stora mästare. Ge dej iväg innan jag förlorar tålmodet och hyvar dej i floden." Han tog ett steg framåt, men svartrocken hade gjort helt om och piruetterade nedåt vägen med hundrametersfart. "Förbannade byke", mumlade Nelson. "En vacker dag får jag nog lov att aga den där lymmeln". —

Så skildes vi åt för att mötas många gånger senare. Jag räknade mig som "Swede Nelsons" bästa vän till hans död i juni 1949. Hans dotter, Dr Hilma B. Nelson, är för närvarande en av de yngre och mest framstående ögonspecialisterna vid ett av Statens större sjukhus. Den vänskap som existerade mellan hennes fader och mig har fortsatt oss emellan. Det är med hennes fulla vetskap och tillåtelse som denna skildring av en "Rospigg" i förskingringen har skrivits.

(Eftertryck förbjudes)

Tvillingbjörnarnas Födelsedag

SAGA
AV FARBROR GÖSTA
TECKNINGAR
SVEN JONSON

Långt inne i skogen, dit inga människor brukar finna vägen, bor Björnfar och Björnmor med sina tvillingar Bimse och Bamse. De har en varm och rymlig bostad i en klyfta i berget, där fallna träd bildat ett präktigt tak till skydd mot regnet. På Björnebos solsida finns en stor, vacker äng av gräs och mjuk mossa och här tumlade de båda björn-ungarna muntert omkring en vacker dag i somras. Björnmor höll just på med att laga middag, då Björnfar kom från skogen med ett fång av de härligaste björnhallon. "Hör du, Björnmor", ropade Björnpappan, "på söndag är det ju ungarnas födelsedag. De fyller ju hela fem år. Ska vi inte ha fest den dagen?" "Jo, det har du rätt i", svarade Björnmor. "Vi bjuder in alla våra grannar på björnhallonkalas och gör oss en glad dag." Björnbarnen hörde med förtjusning på Björnmors förslag. "Snälla pappa", ropade Bamse, "får vi bjuda hit en människopojske också?" "Ja, och en flicka!", föll Bimse in. "Åja, gärna det. Men det måste vara snälla barn och var finns dom? Jo, vänta, vi ska fråga domherren!" Den lilla fågelpappan satt på en björkgren och putsade sin röda väst, då Björnfar kallade på honom. "Du, som har sett dig omkring litet i världen, kan du säga vilka två barn vi ska låta komma med på födelsedagsfesten?" "Kvidevitt", sa domherren, "där nere vid de röda stugorna finns många trevliga och glada barn. Låt mig välja ut två av dem!" Och så gav den lilla fågeln sig iväg. Högt mot den blå himlen flög han för att få överblick. Där nere låg de röda stugorna. Han sänkte sig i vida cirklar och slog sig ned i ett träd intill vägen. "Se där, där brukar det finnas en kärve för oss småfåglar till julen!" Han flög till stugan, svängde om hörnet och fick syn på en fröhok intill ett fönster, där han satte sig att äta middag. Då såg han innanför fönsterrutan två glada barnasikten, en flickas och en pojkes. Han hoppade genast över till fönsterblecket, knackade med näbben på rutan och kvittrade: "Vill ni vara med på björnbarnens födelsedagsfest?" "O, ja", jublade barnen, "när får vi komma?" "Håll er färdiga på söndag morgon!", sa domherren och så flög han åter till Björnebo. —

Söndag morgon var inne. Vid fönstret i den röda stugan satt pojken och hans syster med näsorna mot rutan, förväntansfullt tittande och lyssnande. Då hörde de något komma rullande på skogsvägen, och se där, en liten nalle kom dragande en den allra näpnaste lilla vagn, i vilken en annan liten björn satt och körde. Vagnen stannade vid barnens dörr och då förstod de att de skulle få åka i vagn till födelsedagsfesten. Sedan de klappat om björnkamraterna av rena förtjusningen, satte de sig upp i vagnen och så drog Bimse och Bamse i par det lilla ekipaget in i skogen, medan pojken och flickan turades om att sköta tömmarna. När de kommit ett stycke in på den slingrande stigen, förbi den vackra tjärnen, där näckrosorna blommar, hörde de sorl och tassande bakom sig. När de vände sig om, fick de se en lång rad av skogens djur, som följde efter den lilla vagnen. Först kom ett par ekorrar muntert smackande: "Vi ska också till födelsedagskalaset!" Efter dem hoppade två harar, som då och då satte sig på bakbenen vid stigens kant för att heja på några igelkottar och mullvadar, som hade svårt att hinna med. Några mörkbruna mårdar i sina vackraste söndagspälsar lunkade bredvid ett par fläsande grävlingar, som följdes av två glada grodhoppetossor och några skogsråttor. Sist i raden trippade de rödbruna rådjuren, Mickel räv med sin fru och det stolta älgparet, som barnen ofta sett i blåbärsskogen. Skogens alla fåglar flög kvittrande från

träd till träd jämsides med den lustiga skogskavalkaden. Framme vid kröken mot Björnebo satt ugglemor och ugglefar och blinkade klar körväg och visade riktningen med sina vingspetsar. —

Just som Björnfar hissade flaggan svängde björnungarna in med vagnen på ängen, där Björnmor dukat upp till fest. På stora näckrosblad serverades de välkomna gästerna björnhallon, blåbär och vispgrädde. Du skulle se hur ögonen lyste på pojken och flickan, hur mullvaden smackade och hararna gjorde volter av glädje. Igelkottarna åt så de blev vita om nosen, grävlingarna blev så ivriga att de körde trynena rakt genom näckrosbladet, medan de näpna rådjuren med god smak tävlade med rävpåret att göra heder åt måltiden. Fåglarna flög från den ena till den andra för att få sig en smakbit och björnfamiljen hade full sysselsättning med att bjuda påfyllning. Så tog Björnfar till orda och höll sitt välkomsttal, som han hade haft sånt besvär med att tänka ut på morgonen. Tvillingbjörnarna blev något till häpna, när deras gäster från skogen nu steg fram i tur och ordning för att gratulera och överlämna sina presenter. Det var leksaker av tallkottar och rötter, vackra stenar och vackra blommor. Flickan hade sytt ett näpet förkläde åt Bimse och pojken gav sin röda boll åt Bamse. —

Mätta och belåtna slog barnen och skogsdjuren sig nu ned på ängsgräset. Alla småfåglar samlade sig i den vackra björken. På de nedersta grenarna satte sig trastarna, över dem kom rödhakarna, lövsångarna och en hel del flugsnappare och talgoxar. På de mellersta grenarna satt bofinkar, domherrar och grönsiskor och överst lärkorna och svalorna. I toppen tronade några näktergalssolister.

Skatan höjde sin taktpinne och mäktigt brusade Skogsdjurens paradmarsch från den jublande fåglaorkesterns strupar. Aldrig förr hade flickan och pojken hört något så vackert. De klappade förtjust i händerna och alla gäster gav på sitt sätt sitt bifall till känna. Älgarna och rådjuren stampade med frambenen, igelkottarna strök sig mot varandra, så att det raspade, skogsråttorna och mullvadarna visslade, hararna och ekorrarna flaxade med öronen och rävarna och mårdarna viftade med sina svansar.

Nu blev det flickans tur att sjunga, medan pojken ackompanjerade på sitt munspel. Och så lockade hon dem alla med i en rolig visa, där alla djurens stämmor föll in i en sällsam mäsas. I en ringlande långdans ledde pojken dem till slut till lekar och upptåg. Man dansade "Räven raskar över riset", härmande varandra. Hoppetossorna dansade alldeles ensamma "Små grodorna" och björnungarna ville ideligen leka "Björnen sover". Ja, det var den gladaste födelsedagsfest som någonsin firats i skogen. — Medan man vilade sig efter de ystra upptågen, bjöd Björnmor omkring läskande björksaft i näverstrutar. Nu passade älgfar på att säga några snälla ord som tack för Björnebofamiljens gästfrihet och så hurrade man för födelsedagsbarnen.

Solen hade sjunkit till trädtopparna, när festen i skogen var slut. Sedan fåglakören sjungit en vemodig avskedssång, satte de två barnen sig åter i den lilla vagnen och så rullade Bimse och Bamse dem hemåt. Snart var de åter vid sin stuga och när månen lyste in genom deras fönster sov de så sött i sina sköna sängar.

När pojken och flickan vaknade nästa morgon, trodde de att de hade drömt alltsammans om de rara tvillingbjörnarnas födelsedag.

*Gustavsberg-Ingårökreten
av Svenska Röda Korset*

önskar sina medlemmar och
vänner

EN GOD JUL
och
GOTT NYTT ÅR.

God Jul och
Gott nytt år

tillönskas alla gustavsbergare.

*Arbetsledare- och tjänste-
mannaorganisationerna.*

Medlemmar och vänner
tillönskas

God Jul och
Gott nytt år

Gustavsbergs Konstförening

Medlemmar och vänner
tillönskas

God Jul och
Gott nytt år

Mörtnäs Soc.-dem. förening

**Gustavsbergs
Folkparksförening**

*tackar medlemmar och publik
för det gångna året*

och tillönskar

God Jul och
Gott nytt år

**Vi önska Eder alla
en fröjdefull Jul**

Gustavsbergsgillet.

Alla Gustavsbergare

tillönskas

GOD JUL

och

GOTT NYTT ÅR

Lokalavdelningen av A. B. F.

God Jul och
Gott nytt år

tillönskas alla gustavsbergare

av

*Sv. Fabriksarb.-förb:s
Avd. 205.*

Varje Gustavsbergare

tillönskas

GOD JUL

och

GOTT NYTT ÅR

Sv. Lantarb. förb:s Avd. 182.

Diskussionscirkeln

FORUM

tillönskar

GUSTAVSBERGARENS

läskrets

GOD JUL och

Gott Nytt År!

God jul —
Gott nytt år

tillönskas

medlemmar och vänner.

Gustavsbergs Idrottsförening.

En fridfull Helg

tillönskas medlemmar och

vänner av

Gustavsbergs Lottakår

**En God Jul och
Ett Lyckosamt
År 1951**

önskas alla i samhället

boende av

*Gustavsbergs
Soc.-dem. Arbetarkommun.*

God jul —
Gott nytt år

tillönskas alla och envar av

*Gustavsbergs
Soc.-dem. Kvinnoklubb*

Unga och gamla

Tillönskas **GOD JUL**

och **GOTT NYTT ÅR**

av

UNGA ÖRNAR

Min hobby

II.

Med mitt bidrag till ovannämnda rubrik, ber jag som inledning, få citera några rader ur den välbekanta sången om "Uppland".

"Här just om våren lärkorna sjunga, så som man aldrig på jorden dem hör, medan kring slätten skogarna gunga väckta till jubel av vindarnas kör."

Det var i denna miljö, som skalden här besjunger så, som jag i minnet alltid bevarar bilden av Uppsalaslätten, som jag fick uppleva den på min väg till och från skolan, och det var då, jag först kom i beröring med vad man kallar naturen. Här var det slätten med sina åkrar och ängar och steniga skogsbackar, den höga fria rymden, och den oändliga horisonten, allt detta kom att fästa sig starkt i mitt barnasinne. När jag sedan något senare i tiden fick uppleva den verkliga konsten, i vackra tavlor, av kända konstnärer, då tyckte jag mig ibland ha funnit klarhet i, vilka möjligheter framtiden skulle kunna bjuda mig i fortsättningen. Jag hade nu fått anställning som målare vid Uppsala Kakelfabrik, och att måla och teckna hade nu även blivit mitt käraste fritidsnöje. Jag hade alltid en önskan, att jag skulle få lära mig, att som dessa konstnärer, i stilla beundran inför den vackra naturen, kunna återge de motiv, som alltid skänkte mig stor glädje i min målning. Ja, någon undervisning i den ädla målarkonsten, blev mig aldrig förunnat, med undantag, för ett par terminer i Tekniska skolan i Uppsala, i frihandsteckning och därjämte en liten aning perspektivlära. Och detta var ju bra att ha. Bestämde mig i alla fall att gå min egen väg. Och därmed blev trots allt målningen min hobby.

Carl Petterson.

III.

Det är ej utan anledning som hobbyn att samla frimärken blivit belönad med titlarna: "The King of Hobbies" och "The Hobby of Kings". Tack vare dessa små internationella sändebud har många ledande statsmän funnit vila, avspänning och glädje. Franklin Roosevelt, som var en framstående filatelist, förklarade ofta, att han genom umgänget med sina frimärken lyckades vinna den rekreation, som han så väl behövde.

Men frimärkssamlandet skänker oss inte endast avkoppling och förströelse, det befodrar även vårt ordningssinne, vår iakttagelseförmåga och strävnan efter precision. Ur pedagogisk synpunkt skulle säkert mycket vinnas, om skolornas intresse för frimärken gavs en sådan inriktning, att samtidigt dess geografiska, historiska och kulturhistoriska kunskaper berikades. Ungdomens känsla för estetiska och konstnärliga värden skulle kunna stimuleras och även på många andra områden har våra skolor möjligheter att utnyttja intresset för frimärkssamlandet i undervisningens tjänst.

För min egen del har intresset för frimärken skänkt mig många vänner och bekanta runt om i världen. Det är män och kvinnor — kvinnliga frimärkssamlare är ej så sällsynta som man skulle tro — från alla samhällskategorier, såsom affärsmän, järnvägs- och postmän, läkare, vetenskapsmän och advokater; en av dem är t. ex. domare i en utländsk appellationsdomstol. Tyvärr har den världspolitiska situationen allvarligt försvårat möjligheterna att knyta nya kontakter eller att vidmakthålla de förbindelser, som man redan erhållit.

Vad skall man nu samla? Och hur skall man samla?

Ja, den som ändå kunde besvara de där frågorna på ett tillfredsställande sätt! Själv anser jag mig ej kunna utföra konststycket utan jag nöjer mig med att blott anföra några synpunkter.

De som syssla med frimärken skiljer strängt på två kategorier: frimärkssamlare och filatelister. Till den första kategorien räknas den, som endast söker fylla rutor i större eller mindre album. Filatelist däremot är den, som inte endast ordnar sina märken i album eller

dylikt utan dessutom klassificerar dessamma systematiskt i kronologisk ordning alltefter upplaga och med hänsyn till skiljaktigheter i fråga om färgnyanser, bildmotiv, tryck, papper, vattentämpel, tandning, avstämpling m. m. Därmed är emellertid inte sagt, att man kvalificerar sig till filatelistklassen även om man händelsevis skulle råka upptäcka att på Hannover-mässans märke 1949 fartyget går baklänges med fulla segel eller att vinden blåser röken från ett fartyg och en fabriksskorsten åt var sitt håll på det 9-marksmärke, som Finland utgav i fjor med anledning av Världsskogskongressen. Med hänsyn till vad man samlar talar man om generalsamling, specialsamling och motivsamling. Med generalsamlare menar man den som samlar märken från hela världen. Då antalet utgivna olika märken uppgår till cirka 100 000 och det sålunda är förunnat endast ett ringa fåtal att åstadkomma en komplett generalsamling får de flesta generalsamlare nöja sig med en mer eller mindre reducerad sådan. Detta är troligen en av anledningarna till att det stora flertalet samlare i stället har gått in för att lägga upp specialsamlingar. I första hand söker man väl lägga upp en så fullständig samling från sitt eget land, som man har möjligheter till. De dyrbarare rariteterna får man i de flesta fall avstå från. För oss svenskar kan det även vara lämpligt att samla de övriga nordiska ländernas märken. Men man kanske inte är nöjd ändå utan söker ännu något land, som i ett eller annat avseende skulle kunna erbjuda något av intresse. Valet kan vara svårt, ty varje land har alltid något speciellt, som verkar tilldragande och lockande. Men ofta är det de ekonomiska synpunkterna, som

Prov på motivsamling.

fäller avgörandet. En del länder ger årligen ut en mängd nya märken, även av högre valör, varigenom många samlare av ekonomiska skäl måste avstå från att samla just dessa länder. Så har t. ex. Ryssland utgivit över 1 000 märken enbart under sovjetregimen. De är i allmänhet synnerligen tilltalande men också ganska dyra. Däremot ger USA ut endast 12 märken årligen enligt en lag, som antogs den 2 juni i år.

En specialsamling av luftpostfrimärken kan läggas upp på ett intressant och tilltalande sätt. Andra specialsamlingar kan exempelvis omfatta s. k. block, strip, helsaker, helbrev, förstadsbrev.

En viss typ av specialsamling är den s. k. motivsamlingen. Att lägga upp en dylik är inte alltid lika lätt som att ordna en landssamling. Det är många problem som möter. Innan man börjar uppläggningsen måste man exempelvis överväga, hurvida man skall ordna samlingen landvis eller kronologiskt. Ett motiv som är synnerligen populärt att samla är idrottsmotivet, som förekommer på cirka 400 märken. Andra intressanta motivsamlingar kan omfatta konst (assyrisk, bysantisk, egyptisk, grekisk, romersk, gotisk), kompositörer, författare, konstnärer, vetenskapsmän, blommor, djur o. s. v. Risken med motivsamlandet är emellertid, att man lätt låter motivet vara huvudsaken och glömmer bort frimärket. Då kommer man helt bort från det filatelistiska samlandet.

Monteringen, d. v. s. uppsättandet av frimärket på albumbladet, är en synnerligen viktig detalj. Samlar man endast huvudtyper kan man med fördel använda blad med förtryck och då kommer ju själva placeringen ej att bereda en några större problem. Sådana förtryckta blad finns numera av synnerligen tilltalande utseende. Fördelen med dessa blad är att man snabbt ser, vilka märken man saknar, men detta är samtidigt en nackdel, ty ett blad med många tomma rutor blir ofta tråkigt. Vill man driva specialiseringen längre och ha med exempelvis ett flertal färgnyanser, par strip och block är man hänvisad till att själv arrangera en monterings, som skall vara överskådlig, riktig och estetiskt tilltalande. Man får då använda blad utan förtryck, antingen finrutade eller helt blanka. Vid monteringen tar jag för min del alltid större hänsyn till att sidan får den rätta avvägningen med avseende på märkenas utseende, form och färg än att valörerna kommer i rätt ordningsföljd.

Ett monteringsätt, som jag funnit mycket tilltalande är att först montera

Prov på placering av specialmärken.

märkena på små kartongbitar, som man sedan kan flytta hur mycket som helst, utan att märkena tar någon skada. Efter att ha försökt med olika färger har jag slutligen fastnat för den rent vita.

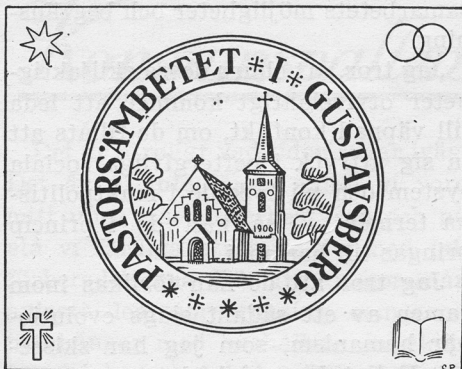
Nu säger kanske mången: den där hobbyn skulle nog vara något för mig men hur ska jag skaffa märken? Ja, sätten är många men ett av de bästa vore säkerligen att taga anställning vid FN i Lake Success, som får närmare 3.000 postförsändelser pr dag och därigenom blivit ett sannskyldigt paradiset för samlare. Men vi andra får söka egna vägar. För min del har jag bl. a. köpt s. k. kilovara och därigenom fått en mängd dubletter för byte. Det är alltid med en viss spänning, man söker igenom en sådant paket. Har man tur kan man få ett paket med ganska gott innehåll men hur ofta har man det! Ej sällan får man anledning att vara allt

annat en belåten. Som t. ex. när jag tillhandlade mig ett kg. kolonialvara, som enligt frimärkshandlaren "garanti" — jag vill ej göra mig skyldig till någon extra reklam genom att uppge namnet — skulle innehålla minst ett märke av högre valör. Märket fanns verkligen, men det saknade en stor bit av övre högra hörnet! Att märkets katalogvärde var 10 dollars förbättrade ej saken, i all synnerhet som innehållet i övrigt ej var av något större intresse.

Så vitt jag vet finns här i Gustavsberg ganska många frimärkssamlare och man har nog anledning räkna med att ännu flera kan bli intresserade.

Skulle det ej vara möjligt att nu realisera en tanke som redaktören för Gustavsbergaren vid flera tillfällen framfört att reservera en eller ett par kvällar i månaden för att samla och byta såväl erfarenheter som frimärken?

Walter Weimark.

Födda:

12 okt.: Siv Birgitta, d. t. montör Karl Viktor Jonsson och h.h. Inga Elisabeth f. Hallin, Hästskoväg. 10.

17 okt.: En dotter t. fabr.-arb. Hans Haldor Hagberg och h.h. Nanny Fridborg f. Elfström, Hästhagsvägen 5.

22 okt.: En son t. fabr.-arb. Ture Herbert Norman och h.h. Aina f. Pettersson, Hästskovägen 4.

23 okt.: Bengt Anders, s. t. montör Bengt Ragnar Eriksson och h.h. Agnes Ingeborg Gunhild f. Trapp, Hästhagsvägen 10 a.

25 okt.: Maud Margareta Elisabet, d. t. fabr.-arb. Karl Otto Johansson och h.h. Märta Elisabet f. Zakrisson, Hästhagsvägen 3.

28 okt.: Berit Eva Kristina, d. t. fabr.-arb. Sven-Erik Törnsten och h.h. Hanna Viktoria f. Olofsson, Hästhagsvägen 1.

8 nov.: Annelie Margareta, d. t. snickaren Gustaf Linus Hallstener och h.h. Karin Margareta f. Wiberg, Mörtnäs 1: 206.

Vigda:

Verkst.-arb. Karl Egurd Nyman, Mörtnäs, 1: 458 och Kirsti Kaarina Ketola, Pihlava 8, Björneborg, Finland.

Döda:

13 okt.: Änkefru Maria Christina Holmgren f. Hellenius, Mörtnäs 1: 207. 74 år.

24 okt.: Fröken Josefina Olivia Andersson, Algatan 2. 72 år.

1 nov.: Fru Katarina Elisabet Lundin f. Ringel, Grindstugat. 4. 51 år.

9 nov.: Änkefru Karolina Kristina Eriksson f. Elf, Alderdomsh. 88 år.

11 nov.: Porslinsarb. Eduard Teekel, Mariaplan 10. 55 år.

15 nov.: Smörjaren Johan Fabian Jonsson, Kullen 7. 69 år.

Civilingenjören *Axel Samuel Wilhelm Odelberg* avled den 24 november 1950, i en ålder av 77 år. Han var ingenjör vid fabriken från 1895 och dess verkställande direktör från år 1924 intill dess fabriken övergick i KF:s ägo. Odelberg var en vägröjare i dubbel bemärkelse, dels för konstindustrins internationella utbyte, dels för vägväsendets utbyggnad inom landet. Meddelandet om Axel Odelbergs frånfalle nådde oss just som tidningen färdigställdes. Hans minne och gärning belyses närmare i nästa nummer av Gustavsbergaren.

Prenumerera

i god tid på

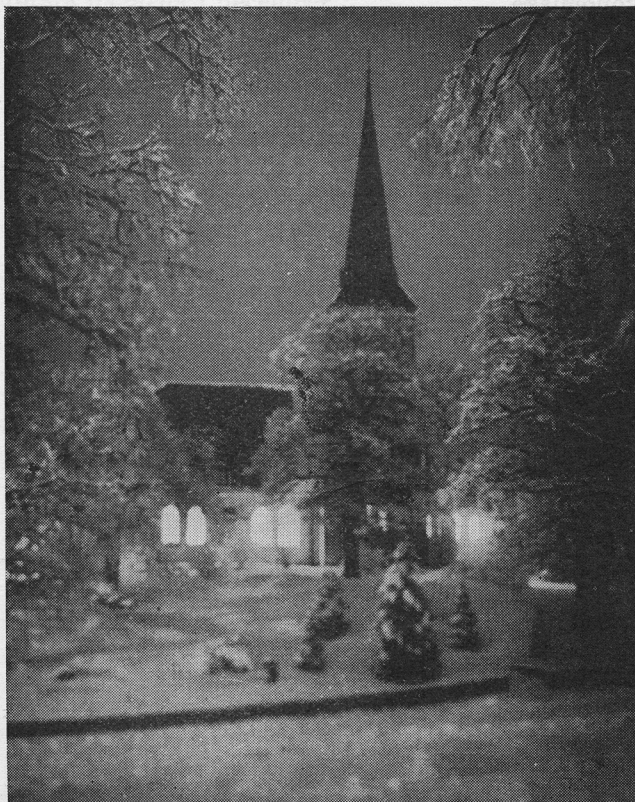
Gustavsbergaren

för år 1951!

Använd närslutna postgirokort!

Anmäl ändrad adress!

Red.

Predikoturer Gustavsbergs Kyrka *under Jul- och Nyårshelgen*

JULAFTON Kl. 11 Högmässa Pastor Hedin

JULDAGEN Kl. 7 Julotta Hallin

ANNANDAG JUL Kl. 11 Högmässa Wilson

NYARSAFTON Kl. 11 Högmässa Kamrer John Ericson

NYARSAFTON Kl. 23.30 Nyårsvaka Hallin

NYARSDAGEN Kl. 11 Högmässa Hallin

En enhetlig världskultur

Vår uppgift är att hjälpa till så att det uppstår en enhetlig världskultur med sin egen åskådning, på sin egen grundval av ideer och med sin egen allmängiltiga tendens. Ögonblicket är lämpligt, ty det är första gången i historien som både den yttre ramen och den inre mekanismen för en enhetlig värld samtidigt är tillgängliga, och det är likaledes första gången som människan har ägt medel — i form av vetenskapliga upptäckter och deras praktiska tillämpning — att lägga en världsomfattande grundval, tack vare vilken fysiskt existensminimum åt hela arten människa kan säkras. Och uppgiften kräver en lösning, ty för närvarande står två livs-åskådningar gent emot varandra, en i väster och en i öster, vilket inte bara lägger hinder i vägen för enhetsverket utan hotar att bli uppräning-en till en öppen konflikt.

Dessa två åskådningar kan man beteckna som två över-nationalismer. Eller som individualism kontra kollektivism. Eller som den amerikanska metoden att leva kontra den ryska. Eller som kapitalism kontra kommunism. Eller som kristendom kontra marxism. Eller som ett halvt dussin saker till kontra ett halvt dussin andra — motsättningen kvarstår som ett faktum. Liksom det faktum, att kring vardera ståndpunkten kristalliserar sig hundratals miljoner människovarelse-liv och tankar och politiska önskemål.

Kan den öppna konflikten undgås, motsättningarna förlikas, antitesen upplösas i en högre syntes?

Jag tror, att detta inte bara är möjligt, utan att det på grund av evolutionens obevekliga logik *måste* ske — jag bara vet inte, om det kommer att hända före eller efter ännu ett krig.

Eftersom ett nytt krig blir något så fasaväckande, att det kommer att förrycka det mänskliga framåtskridandet med århundraden, är jag på det klara med, att vi framför allting annat måste sträva att åstadkomma denna syntes tillräckligt snabbt för att förebygga en öppen konflikt.

I denna vår strävan måste vi lämna alla dogmer å sido — kasta dem över bord, vare sig det är teologiska dogmer eller marxistiska dogmer eller filosofiska eller något annat slags dogmer: Öster och Väster kan inte enas om en gemensam grundval för framtiden, för så vitt de inte upphör

Med detta utdrag från Aldous Huxleys bok "Människornas rike på jorden" avslutar vi vår inblick i den idévärld författaren lagt fram till sina medarbetare i Unesco. Det är ett framtidsprogram, som vill inriktat mänskligheten på internationellt samarbete för uppfostran, undervisning, vetenskap, kultur och bildning. Där människorna själva och inga andra bär ansvaret för utvecklingen.

Red.

att slunga det förflutnas fixa idéer emot varandra.

Ty detta är vad en dogm är: en utkristallisering av ett under en viss epok förhärskande tanke-system. Vissa dogmer härstammar från ett något senare förflutet än andra. Men detta gör dem alls inte mindre riskabelt omoderna.

De två just nu antagonistiska livs-åskådningarna skiljer sig egentligen bara i en enda punkt: förhållandet mellan den enskilde och samhället. Men denna enda centrala skiljaktighet skapar skiljaktigheter på vartenda ett av de områden, som vi har till uppgift att syssla med, och på många andra. Den ligger till grund för skiljaktiga moraluppfattningar och etiska normer, olika uppfostrings- och undervisningsmetoder, olika uppfattningar om konstens betydelse i samhället, olika ekonomiska system, olika sätt att låta vetenskapens rön komma det egna landet till godo, olika tolkningar av de grundläggande mänskliga friheterna, olika uppfattningar om det internationella

samarbetets möjligheter och begränsning.

Jag tror, att ehuru dessa skiljaktigheter otvivelaktigt kommer att leda till väpnad konflikt, om de tillåts att ta sig uttryck i oeftergivliga sociala system och bli tolkade i maktpolitiska termer — så kan de i princip bringas till harmoni.

Jag tror att de kan förlikas inom ramen av ett sådant slags evolutionär humanism, som jag har skisserat. Enligt denna åskådning utgör individens fullständiga utveckling det centrala syftet med och tillika ett kriterium på fortsatt evolutionärt framåtskridande, på samma gång som samhällets ändamålsenliga organisation erkännes vara den oundgängliga mekanismen i detta framåtskridande.

Uttryckt på annat sätt: samhället förkroppsligar inga värden som är jämförbara med dem som förkroppsligas i de enskilda människorna. Men enskilda människor är meningslösa utom i relation till ett samhälle (även om detta samhälle sträcker sig utöver nationen både i rum och tid), och den enskilda människan kan uppnå sin högsta utveckling endast genom att låta jaget uppgå i gemenskap med annan verklighet, med andras jagmedvetande.

Problemet är alltså varken metafysiskt eller dogmatiskt utan väsentligen av praktisk art: det gäller hur man bäst ska kunna anpassa eller rättare förlika anspråken från två slags realiteter: individuella mänskliga varelser och mänskligt samhällsliga organisationer.

Följaktligen anser jag att man kan skrida till förlikning från två håll. Man kan komma uppifrån och utifrån, betrakta det hela som ett intellektuellt problem, en fråga om att komma överens i princip. Eller man kan närma sig problemet underifrån och inifrån, ta det som ett praktiskt problem, en fråga om att komma överens genom handling. Jordklotet är ett enda, och människor behöver samma saker över hela dess yta: att komma under fund med livet, att behärska livet och att få det bästa ut av livet.

Vad helst vi kan göra för att fylla dessa behov genom att främja uppfostran, undervisning, vetenskap, kultur och bildning kommer att bli ett steg fram mot den livets enhetlighet, ett bidrag till grundvalen för den enhetliga livs-åskådning vi har behov av.

Konsumspalten

Det är otroligt vad tiden rusar iväg. Det är ju inte länge sedan vi voro mitt uppe i semesterbestyren och nu stå vi färdiga att taga itu med julförberedelserna. För att i någon mån avlasta den stora rusning, som sammanhänger med hushållens julinköp, ha vi i år hyrt lokalen Fölungen och där skall "julmässa" anordnas. Försäljningen kommer att omfatta allt som är speciellt för julen t. ex. julprydnader, leksaker, sport- och presentartiklar, konfektyrer, frukt m.m. Denna julmässa skall pågå under tiden 11—23 december och kommer att hålla öppet längre på kvällarna än de övriga butikerna.

Vår ansökan om byggnadstillstånd till varuhuset har av regeringen inte kunnat bifallas f.n. Vi få emellertid inte kasta yxan i sjön. Det blir att börja om igen, förr eller senare lyckas det nog.

Just nu pågår omändringarna till Snabbköp vid Villagatan. Under ombyggnationen är speceriavdelningen överflyttad till mjölkbutiken och charkuteriavdelningen har flyttats till butikslokalerna i källarvåningen. Visst är det trångt ibland, men vad gör väl detta bara humöret är prima, det blir så mycket bättre då Snabbköp blir färdigt vilket beräknas ske första dagarna i december.

Utställningen av pälsar och skinnkläder rönt stort intresse från allmänhetens sida vilket är glädjande.

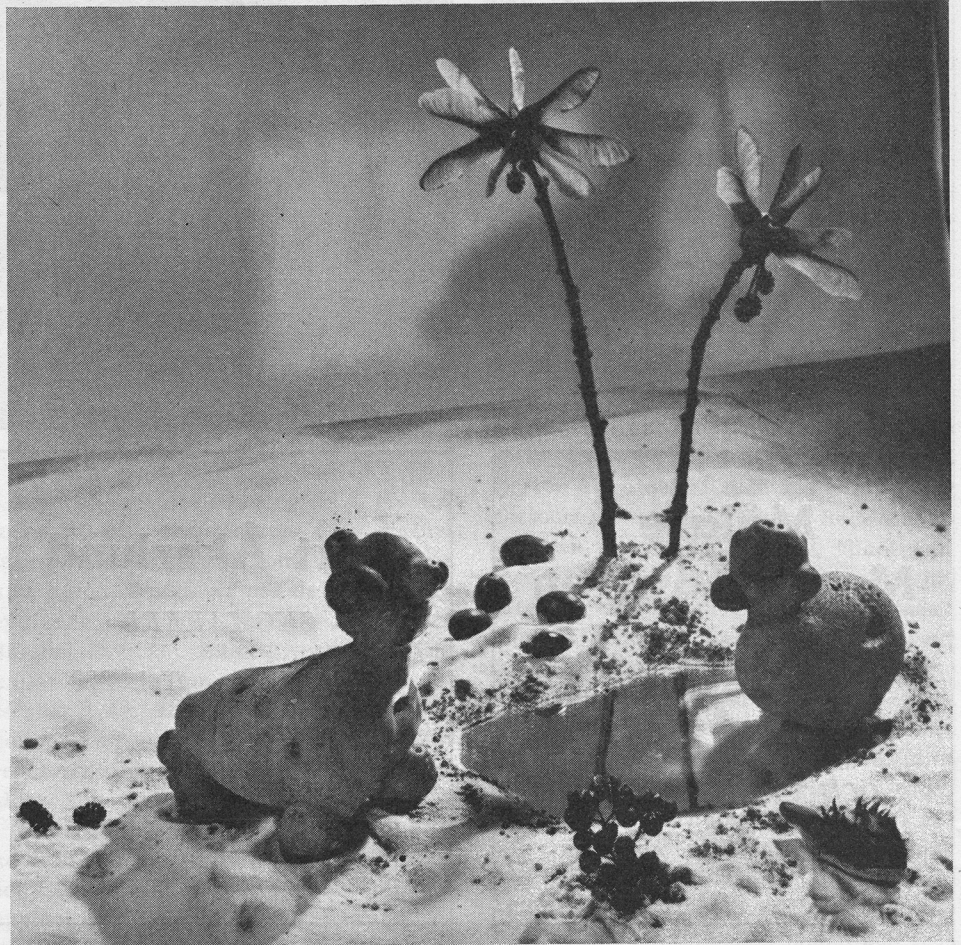
Den 31 okt. var ett upplysningsmöte anordnat i Folkan. Konsulent Henry Willny, K. F. höll föredrag över "kvalitetsupplysning och kvalitetskontroll" och dessutom demonstrerade hr Willny ett flertal varuslag. Besökarna bjöds även på musik samt Björnekullas saft med K. F:s sockerkaka. Beklagligt nog hade endast ett trettiotal besökare infunnit sig, men det var väl regnet som avskräckte.

Personalklubbens fotbollsmatch på Ekvallen mot Vår gårds assistenter, till förmån för cancerforskningen, resulterade i nederlag för hemmalaget med 4—0. Insamlingen inbringade 28:—.

Eftersom detta nr av Gustavsbergaren är årets sista tillönska vi medlemmar och kunder en angenäm Julhelg och ett lyckosamt 1951.

O. G. K.

Barnens Julpristävling

På den här bilden ser vi Buster och Den fula ankungen vid en oas i öknen. Det syns ingen Konsumbutik i närheten, men ändå finns det frukter av olika slag, varav flera äro ätbara. Nu tänkte vi att du skulle räkna upp vad för slags frukter och växter du kan så på bilden. Den som gissar rätt på alla kan vinna Fem kronor, 2:a pristagaren får Tre och 3:e Två kronor. Endast barn under 14 år får vara med att gissa. Sänd in din lösning till Red. av Gustavsbergaren före den 15 januari. Resultatet kommer i nummer 1, 1951. Märk kuvertet "Barnpristävling".

P. S. Amerikabrev

I sista stund har Red. mottagit ett brev från en "skolkamrat" i förskingringen, som i Gustavsbergaren läst om den planerade träffen. Vi återge några rader:

"Jag vill på det hjärtligaste hälsa eder alla. Jag har två skolkort från 1910 och 1913, som jag värderar mycket högt. Många år har förflutit sedan dess och livet har bjudit på både gott och ont för alla av oss. Det skulle vara mycket roligt att höra från Eder någon gång. Jag skall med glädje svara alla som vill sända mig några rader. Jag bor långt ute i vad ni skulle kalla "Vilda västern". Det är ej så vilt här nu. Nog har vi mycket indianer, men de äro alla laglydiga medborgare och skjuter icke längre med giftiga pilar. Här växa de stora kaktusarna, hundra till tusen år gamla, apelsinträd,

citron, grapefrukten och många andra av söderns frukter. Rosor har vi året om. Vi har solsken och blå himmel nästan för jämn, det är blott två å tre regnstormar på året. Därför måste vi ha konstbevattning och när man blir van vid det så går det också an. Klimatet är fint och hälsosamt, varför sjuka människor kommer hit för rekreation från hela USA. När tillfälle gives så ämnar jag allt göra en resa till Sverige och hoppas då att jag får se många av Eder. Och nu till sist en hjärtlig hälsning till alla mina skolkamrater från 1907 till 1913 och de lärare och lärarinnor, som ännu äro i livet — det var fröken Johansson, fröken Olsén, fröken Lantz, fröken Jansson och magister Lagerström. Och God Jul till alla gustavsbergare!

Knut S. Johnson
122 SO. Mesa Blvd.
Mesa Arizona USA.

Värmdö Taxi

Tel. 30481, 30482

Bilar dygnet runt.

God Jul och
Gott nytt år

Målare Martin Lövgren

utför måleriarbeten av alla slag

God Jul
och Gott Nytt År

Stockholm, tel. 42 10 28

Kundkrets och vänner

önskas

EN GOD JUL

och

ETT GOTT NYTT ÅR!

Albert L. Carlson

RUNE BOOX

El installationer Radioservice

Lugnet B 6. Tel. 657

tillönskar

GOD JUL och GOTT NYTT ÅR!

Vita Hästen

KONDI TORI CAFÉ

Tel. 30429

Gott Julbak

God Jul! Gott Nytt År!

Kurt Åkerlund

SKOMAKERI

Loviseberg Tel. 220

Rekommenderas

GOTT NYTT ÅR 1951

Frisérsalongen

Mariaplan 2, Gustavsberg

HERR- och DAMFRISERING

ber att få framföra sitt hjärtliga
tack till alla kunder för det gångna
året och tillönska alla

GOD JUL och

GOTT NYTT ÅR

Gunnar Fall

Tänk på

att Julen blir ännu trevligare
med en bra RADIO från

Schagerströms

Radioaffär

Stockholm

Hornsg. 184. Tel. 40 13 70

25-årig leverantör till Gustavsbergs
Porslinsfabrik.

För högtid och fest

mottaga vi beställningar

å middagar och supéer.

God mat och humana priser.

Med Julhälsning!

Värdshuset

Tel. G. 258

Farsta trädgård

Tel. G. 126

Julens blommor

i riklig sortering.

God Jul
och Gott Nytt År

Westlunds livsmedel

Gustavsberg

Tel. 209, 422

Högsta kvalitet på

Kött, fläsk och charkuterivaror.

God Jul.

Gott nytt år.

John Svenson Åkeri

Tel. G. 276

KOKS och VED

God Jul —
Gott Nytt År!

FÖRETAGS- Nämnden

Torsdagen den 9 november hade Företagsnämnden sitt tredje sammanträde för året. Från Pannfabriken i Västerås hade hrr E. Hammarkvist och A. Thulin infunnit sig som gäster.

Efter protokolljustering lämnade ordf. hr Hj. Olson en översikt av dagens marknadsläge. Bl. a. nämndes framgång för de stora smidda pannorna, ökad orderingång på badkar liksom på nya produkter från badkarsfabriken, nämligen kyldiskar, djupfrysboxar och balkonger. Även för hushållsporslin och sanitetsporslin är det jämn och god avsättning. Frånsett viss oro för redan inträffade prishöjningar på en del material, och andra kostnadsstegringar, ser vi med tillförsikt fram mot ett nytt år, som bör ge oss full sysselsättning. Vi hoppas även därvid kunna göra en del utbyggnader av produktionsapparaten och på bostadsområdet. På frågor av hrr Öhlund och Nässén redogjorde ordf. närmare för kontakten med grannländerna och våra marknadsundersökningar i länder på andra sidan haven.

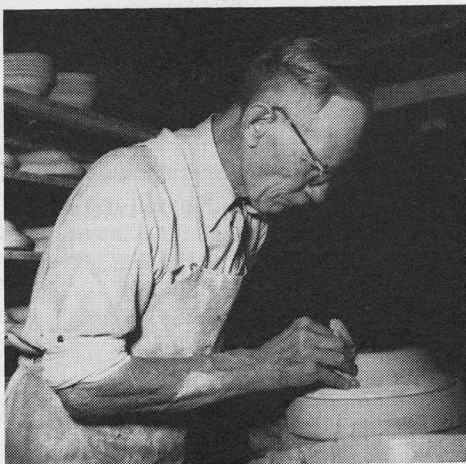
Hr Teglund omnämde de spörsmål som dryftats inom den utredningskommitté som tillsatts av företagsnämnden beträffande tillgänglig arbetskraft inom samhället. Kommittén föreslår bl. a. öppnande av ett eftermiddagshem i Hästhagen.

Från skyddskommittén rapporterades att handdukar utdelats, fortsatta eksemundersökningar och ett planerat sammanträde med skyddsombud och arbetsledare i slutet av november.

Förslagskommittén har under året fått in 36 förbättringsförslag, av vilka 14 hittills belönats med ett sammanlagt belopp av 1.255 kr. Under medverkan av Stig Lindberg har kommittén framställt ett minnesfat att utdelas till de belönade förslagsställarna vid en sammankomst senare under året. På förslag av hr Teglund tilldelades hr A. Steen det första fatet som detta förslags upphovsman.

Fabrikernas samarbetskommittéer har haft sammanträden, där produktionsfrågor och spörsmål om lunchrum, arbetstid m. m. dryftats. Visning av andra fabriksavdelningar har verkställts och informationskvällar med film och föredrag hållits av BKF och TPF.

I förbifarten

Samuel Svenson.

När vi häromsistens gjorde en lovkring Mossen och Mölnvik i det naturfagra höstlandskapet som Gustavsberg kan bjuda, trodde vi oss se en yngling cyklande på landsvägen. — Ja det var Samuel Svenson. Samuel, som vi alltid kallar honom. Han är 70 år den 9 december i år. Den som ser och känner honom kan inte föreställa sig att han redan kommit upp i denna ärevördiga ålder.

Naturligtvis är han Gustavsbergspojke från födelsen, son till A. P. Svenson och tillsammans med sju syskon har han upplevt "den gamla goda tiden" i Gustavsberg. Han har flera vackra förnamn: Samuel Andreas Gobat med tillnamnet Svenson. "Det är väl måttlighet i mat och dryck som bidragit till att Du är så pigg?", säger vi till Samuel. Han svarar med en humoristisk glimt i ögat: "Dryckjom har ju aldrig intresserat mig och mat har man ju aldrig fått för mycket av." Samuel har själv "dragit opp" sex barn så han vet vad han talar om.

För företagsnämndens vidare arbete beslöts informationsbesök i samband med kommande sammanträden å de olika fabrikena, på laboratoriet och massaberedningen samt kontakt för information från försäljningsorganisationen.

Under sammanträdet var ytterligare en del interna frågor på tapeten, t. ex. priset på handdukar, tvättstugan, dricksvattnet i fabriken m. m., vilka ärenden hänsköts till resp. kommittéer för närmare utredning. Hr E. Hammarkvist lämnade till slut en del upplysningar om fabrikationen av pannor i Västerås.

Sammanträdet avslutades med att ledamöterna besåg och kommenterade filmerna "Eld, lera och människor", "Form och färg" och "Hur porslinet kommer till".

Sekr.

Under förra kriget, 1914 till 1918 och tiden därefter, var det inte gott. Efter kriget kom "genombrottet". Allmän och lika rösträtt genomfördes i vårt land. Fackförening, arbetarkommun och konsumtionsförening bildades i Gustavsberg. Vår Samuel var aktiv deltagare i alla dessa sammanslutningar. Han var underhandlingsdelegerad vid upprättandet av det första kollektivavtalet mellan A.-B. Gustavsbergs Fabriks Intressenter, som då var fabriken officiella namn, och avd. 205 av Svenska Grov- och Fabriksarbetareförbundet i Gustavsberg.

Svenson var 12 och ett halvt år när han började arbeta som springpojke på tefatsverkstan 1893, senare blev han springgrabb på storgodsverkstan och vid fjorton års ålder biträde hos Erland Andersson på drejarverkstan. Redan 1896 var han handmodellformare, vilket han med avbrott några år som porslinsgjutare och ett år som gipsgjutare, sysslar med än i dag. S. har tjänat troget vid fabriken i över 57 års tid.

Samuel Svenson har sedan sin ungdom varit intresserad missionsvän och tillhör fortfarande Gustavsbergs kristna missionsförsamlings styrelse. Genom sitt intresse och livliga deltagande i arbetarrörelsen blev han mycket kommunalt engagerad. Han har inpå senare år varit ledamot av kommunalfullmäktige, ordf. i kommunalnämnden och fattigvårdsstyrelsen, ledamot av kyrko- och skolråd, nämndeman under flera år och tillhörde en tid även styrelsen i Gustavsbergs konsumtionsförening med flera uppdrag. Han har nu lämnat uppdragen och sitter hemma hos mor Elin om kvällarna och läser en och annan bok och sin dagliga Morgontidning. Ja, han går fortfarande på möten som intresserar och så är han med vid viktiga seriematcher i fotboll. "När jag vet att det är ett lag som kan spela fotboll eller bandy", säger Samuel, "då går jag gärna dit och ser på." Han har både roddbåt och aktersnurra i Grisslingen (han är numera till och med innehavare av fiskkort) så det så...

Samuel Svenson var gamla karlen när han tillsammans med oss yngre satte sig vid skolbänken i studiecirkeln att plugga kommunalkunskap, räkning, bokföreläsning, nationalekonomi, Kooperation och mycket annat. Han har skänkt sin dagliga gärning till produktionen i det företaget han tjänat under en mansålder. Sin fritid har han offrat åt folkrörelserna och det religiösa- och samhällsreformatoriska arbetet. Vännen, kamraten och hedersmannen Samuel Svenson hyllas hjärtligt av vår tidning och av hela Gustavsberg.

Gunnar.

»År 2009 skall en ny dylik bok anskaffas«

Försälningssiffror 1850-1950

I bokföringsavdelningens kassaskåp ligger en gammal bok med svar-ta pärmar. På etiketten står det "Ärliga försäljningsbeloppen från och med 1852", och varje månad tages boken fram och nya siffror läggs till de gamla. Vid de tillfällena är det intressant att tänka sig tillbaka och göra jämförelser, att med fantasiens och andra siffrors hjälp uppleva lite företagsekonomisk historia.

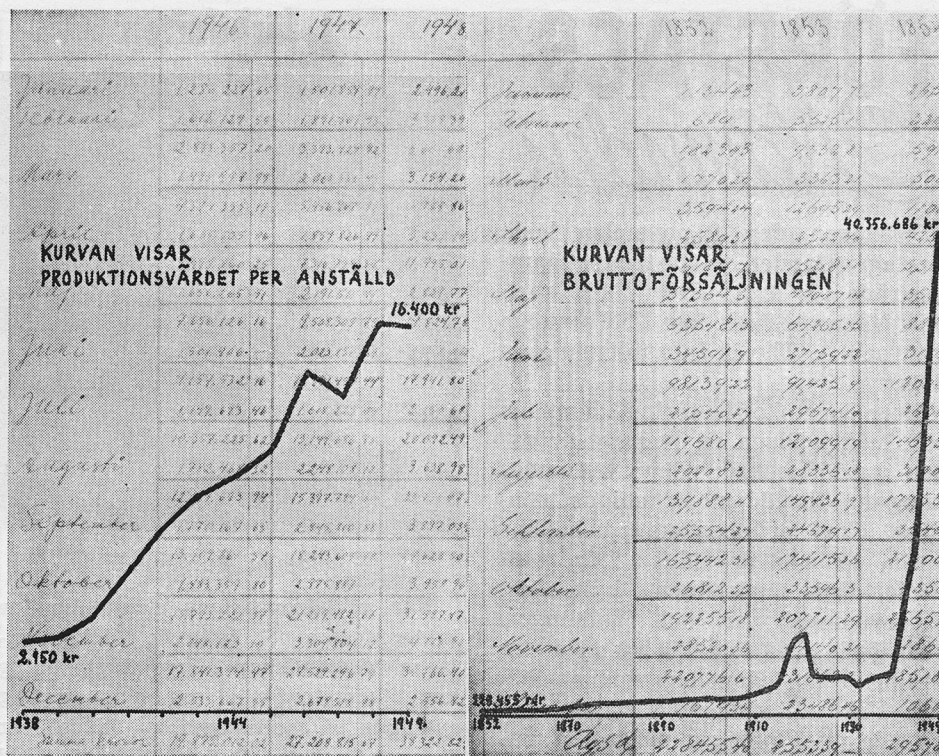
År 1850 övertogs porslinsfabriken av Godenius & Co., som byggde om och utvidgade den. Fabriksledningen väntade sig väl goda försäljningssiffror och lät skaffa den här boken, som skulle visa dem för framtiden. "År 2009 skall en ny dylik bok anskaffas", står det på sista bladet, så bruksherrarna var inga pessimister vid tanken på sitt företags framtid.

Januari 1852 såldes porslin för 1.134:43. Myntslaget har många krumelurer men skall väl vara riksgälds-daler och skilling, varav det gick 48 på en riksdaler. Det fanns för övrigt två mynt till att välja på, riksdaler banko och riksdaler specie. I februari fick man bara ut porslin för 689 rdr, men vintern var kanske besvärlig.

Under vintern tillverkades det tydligen på lager, efter islossningen i mars eller april skedde de stora leveranserna. Året 1852 blev försäljningssumman 228.455:40 och den ökar sedan mycket riktigt med tämligen jämna steg till 1860, då bruksbokhållaren präntar 403.937:39.

Då heter pengarna riksdaler riksmynt och öre, 1855 hade det varit myntreform, en händelse, som inte var så sällsynt i de tiderna. Inte förrän 1857 började dock vår bokhållare räkna med de nya mynten med decimalsystem. Dussinräkningen satt i. Men det var bra, att de krångliga pengarna försvann för så länge sedan i Sverige, tänker man, när en engelsk kaolinfaktura skall räknas om år 1950.

Under 1860-talet gick kurvan upp och ned, men nästa decennium blev lyckosamt. 1875 kom Wilhelm Odelberg till ledningen via giftermål med Godenius dotter, och han fick nöjet

att i januari 1878 läsa i vår bok, att miljonen var nådd, 1.016.193:39 för 1877. Myntslaget var då kronor och öre, 1873 föddes vår krona.

Försäljningen räknad i pengar förblev tämligen konstant i 20 år, vilket i verkligheten inte var dåligt, då penningvärdet steg med en tredjedel från 1874 till 1894.

Om man nu tager fram en gammal avlöningsbok från t. ex. år 1888 och räknar antalet anställda i fabriken, så blir det cirka 800. Produktionsvärdet per anställd och år blir då 1.360:— kr, och det kan vara intressant att följa även detta värdes utveckling.

1912 var försäljningen 2.026.244:— kr., antalet anställda fortfarande c:a 800 med ett produktionsvärde per person av 2.530:— kr., och siffrorna ha varit tämligen jämförbara. Ett partiprisindex visar för 1860 117, för 1894 84 och för 1912 116.

Sen blir det annat. Försäljningen stiger i en brant kurva, 1916 2,8 milj., 1917 3,7 milj., 1918 5,7 milj., 1920 6,3 milj. Men så på en gång bryts kurvan just i årsskiftet 1920—1921. År 1921 slutar med 2,8 milj. Förklaringen till att det såldes så ojämnt får man delvis, om dessa siffror jämföras med ovannämnda partiprisindex, som visar följande värden: 1916 — 215, 1917 — 283, 1918 — 394, 1920 — 403 och 1921 — 245. Som här synes, har försäljningen gått både upp och ned något

fortare än indexet, vilket är regel i både inflations- och deflationstider. Lönekurvan brukar komma ännu ett stycke efter, och avlöningsböckerna visar, att inte förrän 1919—20 skedde någon nämnvärd löneökning för gustavsbergarna. Bolaget däremot fick under krigsåren stora vinster. Men det skulle komma många hål att stoppa dessa pengar i.

Fram till 1931 lyckas man hålla försäljningen i närheten av 3 milj. trots stadigt sjunkande index. Men 1932 var ett svårt år. Tyskar, japaner, finnar dumpade in billigt porslin i Sverige och denna osunda konkurrens drabbade både bolag och anställda. I försäljningsboken står det: "Strejk 28/1—26/4." Leveranserna var då obetydliga, och året slutade med 2.099.766:30. För första gången visade bolaget förlust.

Depressionen och de låga siffrorna fortsatte ett par år till. De anställdas antal var i stort sett oförändrat 800—900, men i mitten av 1930-talet skedde en förändring av sammansättningen. Tjänstemän och arbetsledare blev flera i samband med att fabriken på allvar började mekaniseras.

Och här är egentligen gränsen på Gustavsberg mellan två skeden. Den gamla tiden, hantverkstiden, då produktionsvärdet per anställd till stor del följde penningvärdet, och de dominerade produktionsfaktorerna var arbete och material, och den nya ti-

Glimtar från Gustavsbergs fabriker

"Svenskt porslin. Från Karl XIV Johan till Gustav V" heter en utställning på Nordiska Muséet. Den visar ett tvärsnitt av Gustavsbergs och Rörstrands tidigare produktion samt en mindre avdelning för tillverkningen under 1900-talet.

Stig Lindberg har under oktober haft en mindre utställning i Göteborg hos Artium Exposé. Kritiken i Göteborgstidningarna var mycket god och samtliga varor såldes redan första dagen.

Svetsningskursen å KBF, som endast kunde ta emot hälften av anmälda elever, hade den 10 november en instruktionsafton till vilken även arbetsledare voro inbjudna. Ingeniör Wahlgren gav en kort översikt på arbetsområdet, varefter flera instruktiva kortfilmer rullades upp om svetsningsteknik och dess tillämpning på olika områden inom industrin.

den, som kännetecknas av att de andra produktionsfaktorerna organisation och teknik och kapital i form av maskiner, verktyg etc. blir allt mer framträdande.

När KF köpte fabriken 1937, hade siffrorna redan börjat förbättras, 1937 nådde man åter 3 milj. kr. Så byggdes sanitetsfabriken och en del närbesläktade tillverkningar och försäljningar togs upp.

1940-talet visar en utveckling, där inte många företag kan vara med och tävla. Den totala försäljningen har i jämn takt stigit från 4 milj. 1940 till över 40 milj. 1949. För september månad 1950 har jag nu haft nöjet att i boken notera 5.885.819:81, den största månadsförsäljningen hittills. Den är dubbelt så stor som årsförsäljningen, då KF köpte Gustavsberg. Av septemberförsäljningen i år har varor för 3,1 milj. tillverkats i Gustavsberg, vilket ungefär motsvarar en årsproduktion för 12 år sedan.

Som alla vet, har också under det sista kriget penningvärdet sjunkit, dock inte så häftigt som under första världskriget. Det förut använda indexet visar år 1920 403, år 1938 149

Arbetsledarna tillsammans med A.F.A. och S.I.F. anordnade den 15/11 en diskussionsafton i anslutning till den allmänna kampanjen i arbetarskyddsfrågor. Inbjudna voro även arbetarnas representanter i skyddskommittén. Inledare var verkmäst. Volrath Johansson från Arbetsledareförbundet, som bl. a. relaterade den utveckling arbetarskyddslagstiftningen genomgått. Han belyste den officiella olycksfallsstatistiken, vars direkta och indirekta kostnader beräknas till 330 milj. kr. årligen, förutom allt fysiskt och psykiskt lidande. Olycksfallsorsakerna äro i allmänhet: Okunnighet, felaktigt arbetssätt, tankspriddhet, lekfyllhet, oförstånd, vårdslöshet och dumdristighet. Med en bättre yrkesvägledning och ett tillräckligt intresse från arbetsledarna skulle olycksfallen kunna minska med 75 proc. Här finnes en gemensam plattform till positivt samarbete för alla parter.

Skyddsombud och arbetsledare hade ett instruktivt skyddsmöte å Fölungen den 24 november. Hr Dahlberg talade om olycksfallsstatistik, syster Margit om små sår och socialinspektör Lott-Lis Johansson om sitt arbete. En intressant diskussion följde. Efter kaffet visades två utmärkta filmer, "Folkhälsans dektiver" och "Det gäller oss alla."

och 1948 251. I motsats mot första världskrigets försäljningsökning är alltså 1940-talets endast till en mindre del beroende av penningvärdets fall. Det bör dock inskjutas, att alla indexberäkningar är vanskliga, men någorlunda rättvisa torde dock det här använda indexet göra åt jämförelserna. Går vi sedan tillbaka till antalet anställda, får vi reda på att detta från c:a 1.000 1938 sjönk till 800 1946 för att 1949 vara uppe i 1.150. Ökningen hänför sig till de anställda, som sysslar med rationaliseringen och försäljningen av på andra företag tillverkade produkter, vilken 1949 uppgick till 22 milj. kronor.

För att få ett mått på effektiviteten i företaget dividera vi så försäljningen med antalet anställda. Försäljningsvärdet per anställd blir då för 1949 35.000:— kr. Om endast produktionen i Gustavsberg medtages kommer vi till ett produktionsvärde per anställd av c:a 16.400:— kr., och om detta nedräknas med index till 1938 års priser, blir siffran 9.735:— kr.

Denna siffra kan då jämföras med 1938 års värde 2.950:— kr. Effekti-

KONUNG GUSTAF VI ADOLF

besökte den 27 november Gustavsbergsbutiken vid Birger Jarlsgatan, där UD-servisen rönte majestätets höga gillande, liksom Orrefors glas, Almedahls dukar och silverbesticken. Kungen uppehöll sig i butiken ungefär en halvtimme och hann under tiden även gå igenom vårt stengods och inköpa några pjäser till sin egen samling. Besöket, som påpassligt förevigades av vår fotograf, var så mycket mer anmärkningsvärt, som Konungen före Nobelfesten icke går på några officiella visiter på grund av hovsorgen.

viteten räknad i produktionsvärde per anställd har alltså mer än tredubbats under denna tid.

Naturligtvis kan det invändas, att tillverkningens sammansättning under tiden ändrats från mer till mindre arbetskrävande produkter. Men om man bara tar hushålls-porslinsfabriken och sätter produktionsvärdet per anställd till 100 för 1938, blir motsvarande siffra 458 för 1949 och 273, om den justeras med index.

Orsakerna till denna utveckling är många, de flesta gustavsbergare vet väl t. ex. med sig att hans eller hennes arbetsprestation ökat. Den viktigaste grunden är dock de investeringar som gjorts. Bara årsräntan på dem uppgår till närmare 2 milj. kronor.

År 1950 har, som förut nämnts, visat ännu vackrare siffror, och det finns ytterligare möjligheter till produktionsökning. Hur stora siffror, som kan komma att skrivas in i den här omtalade boken, tors väl ingen gissa. Och för övrigt är det inte säkert, att den maximala försäljningen är den ekonomiskt mest gynnsamma. Huvudsaken är väl att alla produktionsfaktorer utnyttjas på bästa och mänskligaste sätt. *Ruben Edqvist.*

AB BERG & HUS

HUVUDSTAVÄGEN 18, STOCKHOLM K

Utför:

*Schaktningar, bergsprängningar, vägar, vatten-
och avloppsledningar med moderna maskiner
och yrkesskickliga arbetare till lägsta priser.*

*Med tack för det gångna året tillönska vi,
mina målare och jag, samtliga Gustavsbergare*

GOD JUL och GOTT NYTT ÅR

Joel Fläcke Målerifirma

Mångårig entreprenör för Gustavsbergs Fabriker
och Kommun

Tel.: Kontor 25 95 93, 25 19 90

Verkstad 51 02 53

Vatten- försörjning och avlopp

inom landsbygd och städer
Utredningar, förslag och teknisk
rådgivning

Ingenjörfirman Orrje & Co

Krukmakaregatan 42, Stockholm

Tel. växel 44 00 95

Lindblads Installationsfirma

Värme- & sanitetsanläggningar

Tel. 16 06 55 Postadress Nacka

GOD JUL!

GOTT NYTT ÅR!

Specialaffär för

MODERNA HERRKLÄDER

HERREKIPERING.

Alberts Herrkläder

Folkungagatan 96. Tel. 40 94 17

Hornsgatan 26 Tel. 40 33 78

Stockholm.

Möbler av hög kvalitet

*vackra och ändamålsenliga
finner Ni hos oss.*

Affären med de låga priserna.

Kredit om så önskas.

Nacka Möbler

Duvnäs väg 4 — Ektorp

Tel. 16 21 99

Omstoppning av möbler på
egen tapetserarverkstad.

En kvinna begär ordet

Att börja ett kåseri så pretentiöst kan bara rättfärdigas av att "Gustavsbergaren" redigeras så ensidigt maskulint och kanske skall det också kunna reta någon vederhäftigare medlem av "könnet", att göra ett mera sakligt inlägg i den aktuella Gustavsbergsdebatten, än denna lättfärdiga ordlek. Om någon okänd läsare nu frestas att tro, att jag tillhör manhatarnas arga släkte, så säger jag som det stod i Gåsblendaren, "tvärtom, så mycket som möjligt". Jag är bara så svag för proportionerna, och det skulle vara så tjusigt att stundom höra en kvinnlig röst i den manliga kören.

Men vem kan väl motstå charmen i den bestörtning som avspeglas i ett manligt anlete, när man oförsiktigt nog, uttalar en egen mening i en riksdagsfråga eller låta bli att bli lycklig, över den glada överraskning som strålar emot en, om man plötsligt vet att bandy är en vintersport, som bedrivs på Ekvallen eller Ösby träsk, (på det senare stället understundom med tycke av vattenpolo), och i torsdags föll jag definitivt för den manligt ansvarslösa glimten i min sons ögon när han vid åsynen av de vantar jag efter mycken försakelse inköpt å Konsum, manufaktur för sjuttiofem öre, utbrast: "Jag skulle nog hellre velat ha ett tuggummi."

Denna gratisreklam för Konsum hoppas jag skall ge mig absolution för ord jag nu kommer att säga.

Brev från Villapannan

Herr Redaktör!

Edert reportage från avd. Villapannan i Västerås var utmärkt men tager jag mig friheten att i någon mån komplettera detsamma. Det lackar mot jul och som alla människor då brukar vara snälla, förväntas att även Red. påverkas av detta och ej far för obarmhärtigt fram med saxen. Signaturen har under hösten varit i tillfälle att för första gången besöka Gustavsberg samt närvara vid företagsnämndens sammanträde. Goda informationer lämnades och diskussionen om de aktuella problemen fördes i en god och gemytlig anda. Vad som imponerade mest var förslagsverksamheten, som tycks ha kommit igång ordentligt. — För vårt vidkommande (vi är c:a 40 man) har under året tre goda förslag till tekniska förbättringar belönats. Erik Arnkvist har två belöningar för konstruktion av provningsapparat samt svetsjiggar. Gösta Larsson för verktyg till hydrauliska pressen.

Från idrottsfronten kan meddelas att

Innan Konsums ledande herrar inför nya stängningstider för affärerna, kl. 15 lördagar hela långa året och lunchtid mellan 13—14.30, så rådgör de självfallet med sakkunniga husmödrar, eller hur, det gäller ju en kvinnlig angelägenhet? Presentera dem för mig, kära, snälla ni, de återfinnes inte i min omfattande bekantskapskrets, inte heller bland mina bekantas bekanta och det är så stimulerande med kvinnor som har andra åsikter än de flesta. Vi andra vi väntar med bävän den dag då Konsum håller öppet två timmar per dag ifall det till äventyrs någon husmor behöver anskaffa livsförnödenheter.

Vilka outgrundliga orsaker tvingar hemmafruarna i vårt samhälle att göra sina inköp på fabriken lunchtid? De med småbarn raskt undantagna, de behöver maken som barnvakt, utan de som har förmånen att själva planera sin arbetsdag. Skulle det inte vara möjligt att få den tiden reserverad i största möjliga utsträckning för dubbelarbetande husmödrar och hemmaätande ungdomkarlar, som inte bestämmes över sin tid. Nu står vi alltför ofta i kön för gäves, fabriksvisslan blåser in oss ledsna eller förbittrade, allt efter lynnet. Jag brukar bli arg. Mera lojalitet här.

Gustavsbergs förströelsetillfällen har aldrig varit särdeles många eller omväxlande, men det hände mig en onsdag, att jag liksom åsnan mellan hötapparna, stod och valde mellan tre alternativ, Godtemplarnas lekafton på Rotundan, brasafton på Skevik och Frälsningsar-

mén på Missionshuset. Jag valde Rotundan. Det gjorde också en hel buss glada, helnyktra, sympatiska ungdomar från Stockholm och så ett femtontal gustavsbergare med eller utan alkoholvanor. De andra gick till Missionshuset, Skevik hade inställt.

Det var synd på en utmärkt underhållning, att så få hemmabor var intresserade, folkdansarna var trevliga, lekarna roade oss alla, men räknar inte godtemplarna lite fel när de tro sig fånga ungdom, med utdrag ur statistik över svenska folkets alkoholvanor. Jag satt undrande och hörde detta eviga sifferräkande. Var får de alla sina uppgifter, har de frivilliga krafter som går omkring på krogarna och spionera så smått? Hela tiden hade jag en otäck känsla av att intet var dem fördolt, inte den hela vin jag delade med en vän på Gyllene Freden fyrtioåtta i november, eller den lilla Grönstedts V.O. jag läppjade i mig på Blanche året därpå. Gick det händelsevis förbi dem så skänker jag dem härmed gratis detta bevis på supsedens utbredning bland kvinnor, med risk att för den skull mista mitt medborgerliga förtroende.

När Dahiberg läst så här långt, ringe han upp mig och fnyser, julkåseri sa jag! Men då säger jag att de får du skriva själv, för kan man inte hävda sig på annat sätt i detta förkättrade manssamhälle så kan man åtminstone vara "kärning mot strömmen"!

God jul!

Edla Sofia.

våra tre bandymästare Tage (Taikon) Sjöstrand, Ake (Kraxen) Magnusson samt Arne (Flajden) Lundberg sedan augusti legat i hård träning för att försvara sin plats i VSK:s representationslag även under den kommande säsongen. Konditionen stärkes även varje lunchrast i Balders hage där dräpliga fotbollsbatalljer utkämpas med "Kolsva", "Martängen", m. fl. En liten presentation av våra "Mästare": Sjöstrand är 32 år, har i många år varit en god spelare, tre SM-tecken 43, 48, 50. Erhållit "Stora grabbarnas märke", för fem landskamper, äger ett flertal DM-tecken i bandy, har spelat allsvenskt i ishockey, är även god simhoppare med sju DM-tecken i denna gren.

Ake Magnusson är 34 år och gjorde under den gångna säsongen smått sensation, med att "komma igen" som man säger. Magnusson var i farten redan 1939 då han även spelade landskamp. Den kämpaglöd som ådagalades vid årets final bidrog starkt till att SM-tecknen hamnade i Västerås. Magnusson har ett flertal DM-tecken samt har varit allsvensk i ishockey.

Lundberg är 24 år. Fick under den gångna säsongen sitt genombrott i storbandy med DM- och SM-tecken som följd.

För övrigt kan noteras att även övriga idrottsgrenar är rikt representerade bland personalen.

Handboll t. ex.: Stig Weidersjö allsvensk i fem år; vidare verkstadens enda kvinnliga fägring Berit Nordkvist, god keeper i HF:s damlag; "Pingis" med goda placeringar i korpserien, Lanne, Krapping m. fl.

Fabrikör Hammarqvist, vår chef, har även under året hävdat sig genom att vinna en tävling i slalom, en spänstig femtioåring som håller sig i form med tennis om sommaren och skidor på vintern.

Detta var i korthet några uppgifter från vår horisont "Sett genom luckan" som farbror Andersson på förrådet brukar säga. Vi har fullt upp att göra. En bra panna får vi fram.

Vi tillönskar samtliga vid Gustavsberg En glad och trevlig jul samt ett Gott nytt år!

Tulle.

Gustavsbergsnytt.

Årets 21-åringar

voro den 21 november inbjudna av kommunen till ett samkväm å Vårdshuset. Trots att endast ett dussin ungdomar infunnit sig blev det en trivsam kväll, inte minst sedan studiegruppen "Våra blommor" inbjudits att avnjuta det beställda kaffet och gräddtårtan. Sedan Hilding Ohlson visat en samling charmanta färgbilder från Lappland och Gustavsberg, bjöds det på musik av Sven Petterssons välspelade trio. Vid kaffet höll Gunnar Andersson ett tal till ungdomarna om deras rättigheter och skyldigheter som myndiga medborgare. Till var och en överlämnades den praktfulla Medborgarboken från Gustavsbergs kommun. Allsång leddes av Gösta Dahlberg. Olle Blomkvist framförde ungdomarnas tack till kommunen, varvid han även polemiserade mot de äldres ofta kritiska syn på ungdomen av i dag.

Vi duka till fest

Under hösten har en brett upplagd propagandavecka för nykterhet hållits i Gustavsberg. Det har varit Centralför-

eningen För Nykterhetsundervisning, i samarbete med kommunen samt de religiösa, ideella, kulturella och politiska organisationerna inom Gustavsberg, som organiserat och genomfört denna nykterhetskurs. Nykterhetskurser hör vanligtvis inte till det mest populära, men denna kurs lockade åtminstone delvis en stor, intresserad publik. Demonstrationen "Vi duka till fest", lockade säkert omkring 700 åskådare och "avsmakare". Den stora möjlighet att nå många med nykterhetspropaganda genom en praktisk och åskådlig metod visar kanske, att nykterhetsrörelsen behöver gå nya vägar.

Kursen började söndagen den 29 oktober i Kyrkan, där landstingsman Gunnar Andersson högtidligen förklarade kursen öppnad. Socialsekreterare Einar Rimmerfors från Stockholm talade över ämnet "Kristendom och socialt ansvar". Kyrkoherde Olle Hallin avslutade, och dessutom medverkade Kyrkokören och Gustavsbergs stråkorkester. På onsdagen talade dr Kjell Bjerve, Stockholm, om "De små dosernas inverkan på arbetsprestationen". Föredraget åskådliggjordes genom ljusbilder och gav ett mycket övertygande bevis på, att även små alkoholdoser inverka hämmande på arbetsprestationen, och att de i vissa fall kan få mycket ödesdigra följder.

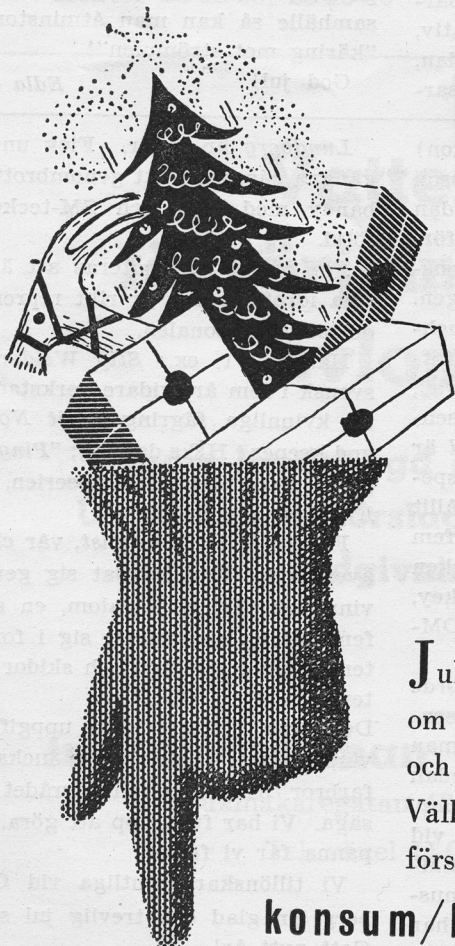
IOGT:s gåsmiddagsbord.

Vid detta möte visades MHF-filmen "Den röda triangeln".

Söndagen den 5 november avslutades kursen i Missionshuset, där fruarna Birgit Hedström och Alli Englund, båda från Stockholm, talade över "Alkohol och skilsmässorna" och "Nykterhetsrörelsens betydelse för hemmet". I anslutning till detta avslutningsmöte hölls den ovan nämnda demonstrationen "Vi duka till fest". Den var förlagd till den utomordentligt trevliga lokalen Fölungen, vilken med sina varma färger och vackra textilier förhöjde stämningen. Sex olika organisationer hade dukat lika många bord, där vart och ett tävlade inbördes om att stämma till fest! Gravensteinerfabriken hade sänt ett stort lager av alkoholfria drycker för avsmakning, och vid "bardisken" tjänstgjorde fru Asplund från Centralförbundet, inte bara med servering utan också med en god nykterhetspropaganda. Som sagt, denna del av nykterhetskursen gjorde succés. Till de damer och organisationer som dukade bord, ber kursbestyrelsen att få säga ett hjärtligt tack!

God kursledare har varit nykterhetsnämndens ordförande Elis Sander.

—y—ll.

Goda jul- köp

Julpengarna räcker bättre om Ni handlar med omsorg och väger pris mot kvalitet. Välkommen till julfina, välförsedda butiker

konsum/kooperativa

Bästa julklappen

är en god radio

Philip, Aga, Concerton,
Telefunken

Goda avbetalningsvillkor. Gamla apparater i utbyte. Rep. billigt. Radioprovningar i hemmet 3 kr.

AUG. ERIKSSON
Mariag. 4. Tel. G. 197

GOD HELG!

Gustavsbergs Lottakår

avhöll sitt årsmöte den 18 oktober i samband med 10-årsjubileum.

Stockholms Skärgårds Lottaförbunds ordförande Fru Torborg Hamilton och sekreterare Fröken Greta Wahlberg representerade förbundet och utdelade tjänsttecken.

Under kaffedrickningen anlände två representanter för Hemvärnet, överlämnade blommor samt tackade kåren och de lottor som alltid stått redo att tjäntgöra för Hemvärnet.

Därefter fick vi i färgbilder följa Hilding Olson på en resa i Jämtland och Lappland. Som avslutning visades även några bilder från vår egen vackra bygd.

V. P.

Amatörtävlan

Scenstudions premiär för amatörer den 23 november hade samlat fullt hus. Programmet upptog inte mindre än 24 nummer, inramat av populära 9-mannaorkestern och 6 korrekta och välspelade dragspelare. En tremannajury bedömde prestationerna. Första priset tillföll Fernando Grosselli, därefter följde Ture Norman, och Lasse Pettersson. En extra poäng inhöstade en liten flicka, som inför öppen ridå tillropade en dragspelare med "Hej Pappa". Finalen med hela ensemblen var välsjungen. Artur Teglund delade ut priserna och publiken applåderade flitigt de glada aktörerna.

Värmdö Skeppslags Fornminnesförening

hade lördagen den 4 november årsmöte på "Fölungen" i Gustavsberg. Mötet öppnades av styrelsens ordförande, f. d. egnahemsdirektören herr Gunnar Wahlberg, Norrnäs, som också utsågs att leda årsmötets förhandlingar. Som sekreterare fungerade fru Iris Ekman, Waxholm.

Såväl styrelsens som revisorernas berättelser lades med godkännande till handlingarna och ansvarsfrihet beviljades den avgående styrelsen. Samtliga funktionärer omvaldes. Under förhandlingarna framkom önskemål om breddning av föreningens verksamhet genom utökad intimare samarbete med grannkommunerna. Man ansåg att anslag borde beviljas från flera håll och att skolklasser i förening med lektioner i hembygds-kunskap skulle erbjudas tillfälle att se föreningens museum. På dagordningen återkom man till det gamla önskemålet om lokaler för husvillainsamlande fornminnen och de "Gustafssoniska" samlingarna på Möja. Ett intressant inlägg gjordes av fru Ekman, som berättade hur man nu tror sig ha kommit Möjas altarskåp på spåren. Efter förhandlingarna höll kantor Magnusson, Pilhamn, ett med ljusbilder belyst föredrag om Ingarö från äldsta tider och fram till våra dagar. Föredraget blev livligt applåderat.

Efter gemensamt kaffe på Vita Hästen avslutades fornminnesföreningens sammankomst för denna gång. K.

Hemvärnstävling

Inom hemvärnet förekommer årligen rikshemvärnstävlingar, varvid hemvärnsområdena inom kretsarna först har en tävlan och därefter får de bästa lagen inom kretsarna i försvarsområdet tävla. Det bästa laget får sen gå vidare till rikshemvärnstävlingen. Efter en hård trimning lyckades en grupp hemvärnsmän från Gustavsberg och Ingarö att kvalificera sig genom att vinna före lag från Boo och Sorunda till rikshemvärnstävlingen på Rosersberg den 2—3 september. En 32:dra placering nådde laget. För nykomlingar på en sådan tävlan med eliten från hela landet är resultatet icke avskräckande. Med erfarenheterna och en god laganda finnes stora möjligheter till en bättre insats vid kommande tävlingar. Hemvärnsmän inom Värmdö—Ljusterökretsen samlades på Ljusterö den 14—15 okt. På lördagen hölls en stridsövning i mörker och på söndagen genomfördes stridsskjutning och individuell fälttävlan, vilken vanns av Carl Sjösten, Gustavsberg. Då denna hemvärnsträff blev livligt uppskattad, uttrycktes en önskan att varje år anordna en dylik. Till ett ständigt vandringspris i fälttävlan insamlades en god grundplåt av 50 kr.

Till Lottor och värddar riktas ett hjärtligt tack för en utmärkt förplägnad. Män i åldern 15 upp till 60 år, som ej äro förhindrade av värnplikt, men äro redliga och svensksinnade — till Er riktas en maning: Sök anslutning till hemvärnet. C. Wg.

Ful- och Nyårsprogram FÖR GUSTAVSBERGS MISSIONSFÖRSAMLING

1950-1951

Söndagen den 17 dec.

Kl. 15 Söndagsskolans julfest. Medverkan av barnen. Kollekt för söndagsskolarbetet. Servering.

Julafton.

Kl. 11.15 Julbön i Kapellet. Kort tal. Sång.

Juldagen.

Kl. 7 Julotta. Predikan av Henry Burell. Körsång. Kollekt för vaktmästaren.

Annandag Jul.

Kl. 17 Missionsgudstjänst. Tal av Henry Burell. Sparbössetömning. Offer för yttre missionen. Körsång. Solosång.

Torsdagen den 28 dec.

Kl. 18 VP:s och VF:s enskilda julfest.

Nyårsafton.

Kl. 11.15. Gudstjänst. Predikan av Henry Burell. Solosång.

Kl. 22.30 Nyårsvaka. Baptistförsamlingen och baptisternas ufg inbjudas.

Nyårsdagen.

Kl. 15 Familjefest. Ungdomsföreningen, VP och FV samt övriga vänner till församlingens verksamhet inbjudas.

Trettondag Jul.

Kl. 14 i Skälsmara missionshus. Ungdomsföreningens offentliga julfest.

Söndagen den 7 jan.

Kl. 11.15 Gudstjänst. Predikan av Henry Burell. Sång.

SÖNDAGEN DEN 7 JAN. —

SÖNDAGEN DEN 14 JAN.

Evangeliska alliansens bönevecka.

Möten på olika lokaler enligt affischering.

Tisdagen den 23 jan.

Kl. 19.30 "Norrländska Symötenas" början.

Till söndagsskolbarnens föräldrar och till övriga vänner i Gustavsberg ber vi få framföra vårt hjärtliga tack för visad uppskattning och välvillig inställning till vår verksamhet samt tillönska alla en

GOD JUL och ett GOTT NYTT ÅR!

Missionsförsamlingen.

VÄLKOMNA TILL HELGENS MÖTEN I KAPELLET

Söndag 17 dec. kl. 3 Söndagsskolfest

Julafton kl. 11.15 Julbön

Juldagen kl. 7 Julotta, Kören

Annandag Jul kl. 11.15 Gudstjänst, sång

Lördag 30 dec. kl. 7 Församlingsfest

Nyårsafton kl. 22.30 Nyårsvaka i Missionshuset

Nyårsdagen kl. 5 "Inför det nya året"

Trett.-d. Jul kl. 3 Församlingens årsmöte

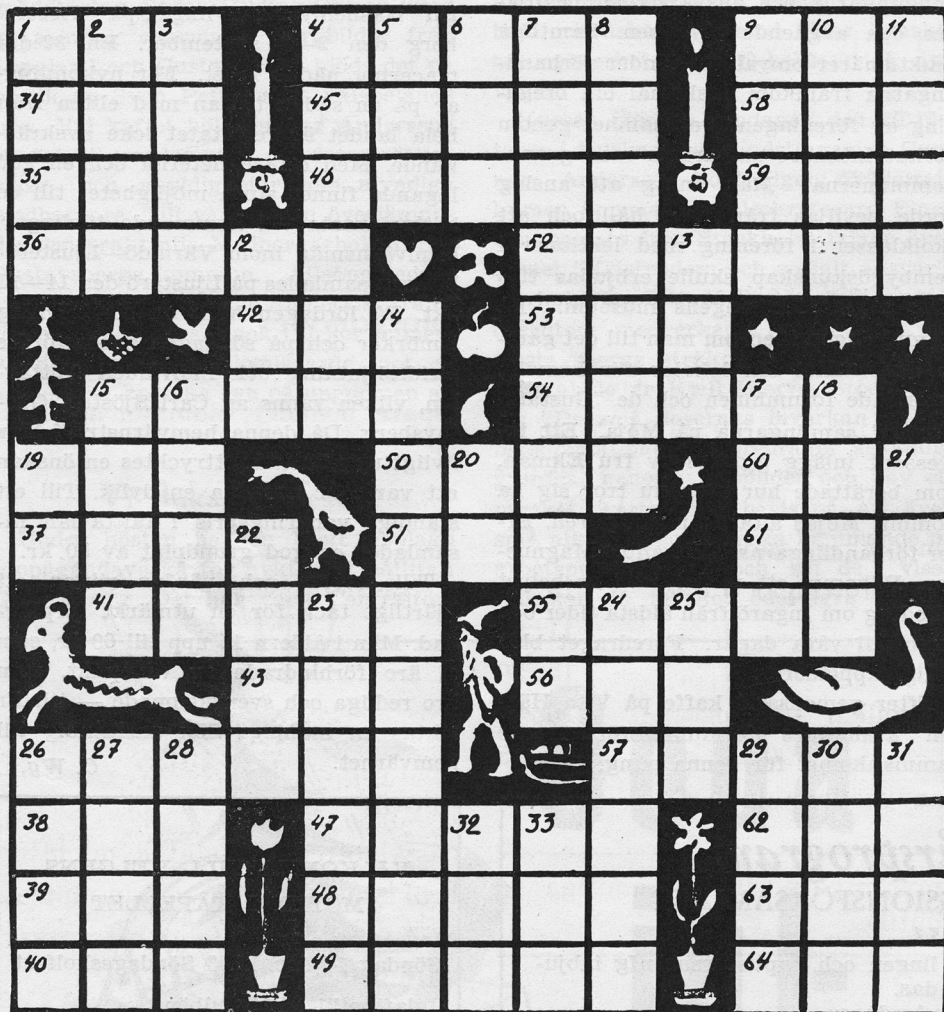
7—14 jan. Evang. Alliansens bönevecka

God Jul och Gott Nytt År

BAPTISTFÖRSAMLINGEN

JULKORSORD

Under julen skall man inte anstränga sig över hövan, utan ha det lugnt och skönt. Litet lätt huvudbry är dock nyttigt, allrahelst som man kan tjäna en tia eller en femma. Den chansen finns om Du ger Dig i kast med det här korsordet, som ledigt kan klaras mellan julskinkan och julklappsutdelningen. Sänd in Din lösning före den 15 januari och märk kuvertet "Julkorsord". (Anm. Rutnumreringen råkade bli litet oregelbunden och nr 44 saknas, men det skall väl gå bra ändå.)

LODRÄTT.

1. Bör ni göra mot korsordsförfattaren, om han vinner denna pristävling.
2. Bakom järnridån.
3. Kan vi skylla portvakten för.
4. Sätter piff på torsdagsrätten.
5. Början till ramsa.
6. Beslut, som har med utslag att göra.
7. Var vårt försvar, när redaktionen var i beredskap.
8. Behöver ni inte vara för att klara det här.
9. Sågs mycket i början av november.
10. Känner gustavsbergarna till.
11. Det var nära.
12. Nu en avdelning vid fabriken, förr mera kolorerat.
13. Min heter Alice.
14. Ganska långt hår.
15. I viss mån en förbättring.
16. Hoppas vi att Gustavsbergaren gjort någon gång.
17. Blir det nog också på daghemmet.

18. Minst fyra finns i landet.
19. Ej så behagligt ibland
20. Köpes i kiosken.
21. Kl. 12.30.
22. Har inte jag, har Du?
23. Får nog rivet skinn?
24. Vid sekelskiftet fanns det bara två i Gustavsberg, nu gör vi det nästan alla.
25. Går ej att lugga.
26. sa' Kasper.
27. Försäljare av välling.
28. Utsatt för utpressning.
29. Levebröd för ganska många.
30. Nyttigt käril, men tråkigt att få i skallen.
31. Lär ofta höras i Hästhagen.
32. Fina kristaller, säger dom på laboratoriet.
33. Härad.

VAGRÄTT.

1. Kan vara en trivsamtid.
4. Inte så rädd.

Välkommen åter kära Jul

Välkommen åter kära jul
till våra barnasinnen
du skänker oss ditt glada bud
om julegran och tända ljus
och stjärnans klara skimmer

Välkommen åter kära jul
vi kommer dig så nära
i våra faders helgedom
med julepsalm i ottegång
vår hyllning vi frambara.

Välkommen åter kära jul
till mörka nordanland
med hjärtats fullhet var vi går
din bild framför oss alltid står
så ljus så ren och sann.

ARNE AROS.

9. Inte så pigg.
15. Krama.
19. Finns i tiden och klockan.
26. Hyser ej avsky för rättor.
34. Blir man inte fet av.
35. Uttrycker förfluten tid.
36. Har nötter med vingar.
37. Gör profeten.
38. Där finns det många gustavsbergare.
39. Ej fint — men befriande.
40. Ofint och hemmahörande i Roslagen.
41. Centrum för jultankar.
42. Flitigt använd Gustavsbergsvara.
43. Framdel.
44. Kan man få någon gång.
46. Där finns det mocca.
47. Välljud för grevar och baroner.
48. Välljud för den som ej kan sjunga ut.
49. Jobbar i fabriken och har givit namn åt bekant bok.
50. Från Konsum till Kalle i Back.
51. Inte två annat än i högstämt tal.
52. Har många luffare gjort.
53. Finns här i sex färger.
54. Främjar ej produktivitet.
55. Lämpligt utrop i släde.
56. Olämpligt utrop och kläde.
57. Brukar Ekenskisen och Fiskarn.
58. Gjorde Du också någon gång. I varje fall fick Du nu så att Du...
59. Brukas också av Fiskarn.
60. Säger ångbåten.
61. Krut av den här sorten påstås vara hållbart.
62. Gör seglare ofta.
63. Något för Barkeby's vackra Böna.
64. Bör ha dubbla julklappar.

Julklappar

för hela familjen

kan Ni köpa vid julmässan
som anordnas under tiden 11 - 23 dec.
i lokal Fölungen

kärkomna julklappar

damstrumpor ylle fr.	7: 50
„ nylon fr.	7: 30
„ rayonsilke fr.	5: —
„ natursilke fr.	8: 90
damgarnityr fr.	11: —

Julduk

halvlinne 90×90	7: 50
„ 130×130	...	14: 30

skjortor fast krage	13: 75
pyjamas poplin	20: 50
slipsar i nya mönster		

shoppingväskor fr. 14: 75

portmonnäer fr.	4: 25
plånböcker fr.	8: 25
skolportfölj fr.	6: 25
„ läder fr.	..	13: 25

sportartiklar

skidor prima björk

3½	4	4½	5	5½	6
7:50	8:25	9:25	10:25	11:20	25:60
6½ fot					
17:25					

bindningar, stavar

sparkstöttingar 5 fot.	10: —
„ 6	„	11: 50
„ 8	„	15: 50
rattkälkar 100 cm.	16: —
„ 120	„	17: 75
bandybollar, klubbor		

presentkort säljes i samtliga
butiker

Luma julgransbelysning

16 ljus, 3 reservlampor trevlig förpackning	29: —
--	-------	-------

leksaker

finns i mycket stor sortering för
alla åldrar

barnböcker

i riklig sortering finner Ni i bok-
hörnan

julprydnader

glitter, kulor, flaggor, ljusstakar,
löpare, bonader, blommor m. m.

julgott

hasselnötter, paranötter, valnötter,
krakmandel, fikon, russin, äpplen,
apelsiner, druvor, choklad i askar,
karameller, julglögg m. m.

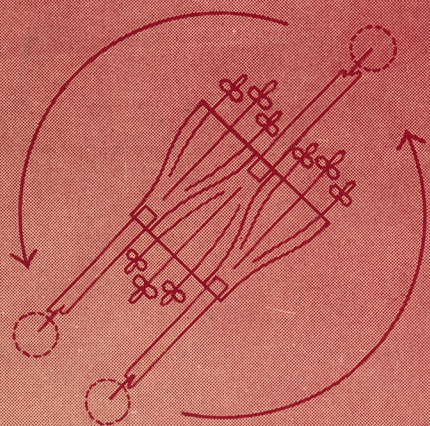
julhandla i god tid

Vi hälsa var och en varmt väl-
kommen att göra sina julklapps-
köp vid julmässan.

För att bereda alla familjemed-
lemmar möjlighet besöka julmäs-
san kommer densamma att hålla
öppet till kl. 20 under veckan före
jul. Flygblad med affärstiderna
kommer att spridas.

KONSUM GUSTAVSBERG

GUSTAVSBERG STUDIO

"SNURRAN"
KOMP: STIG LINDBERG

